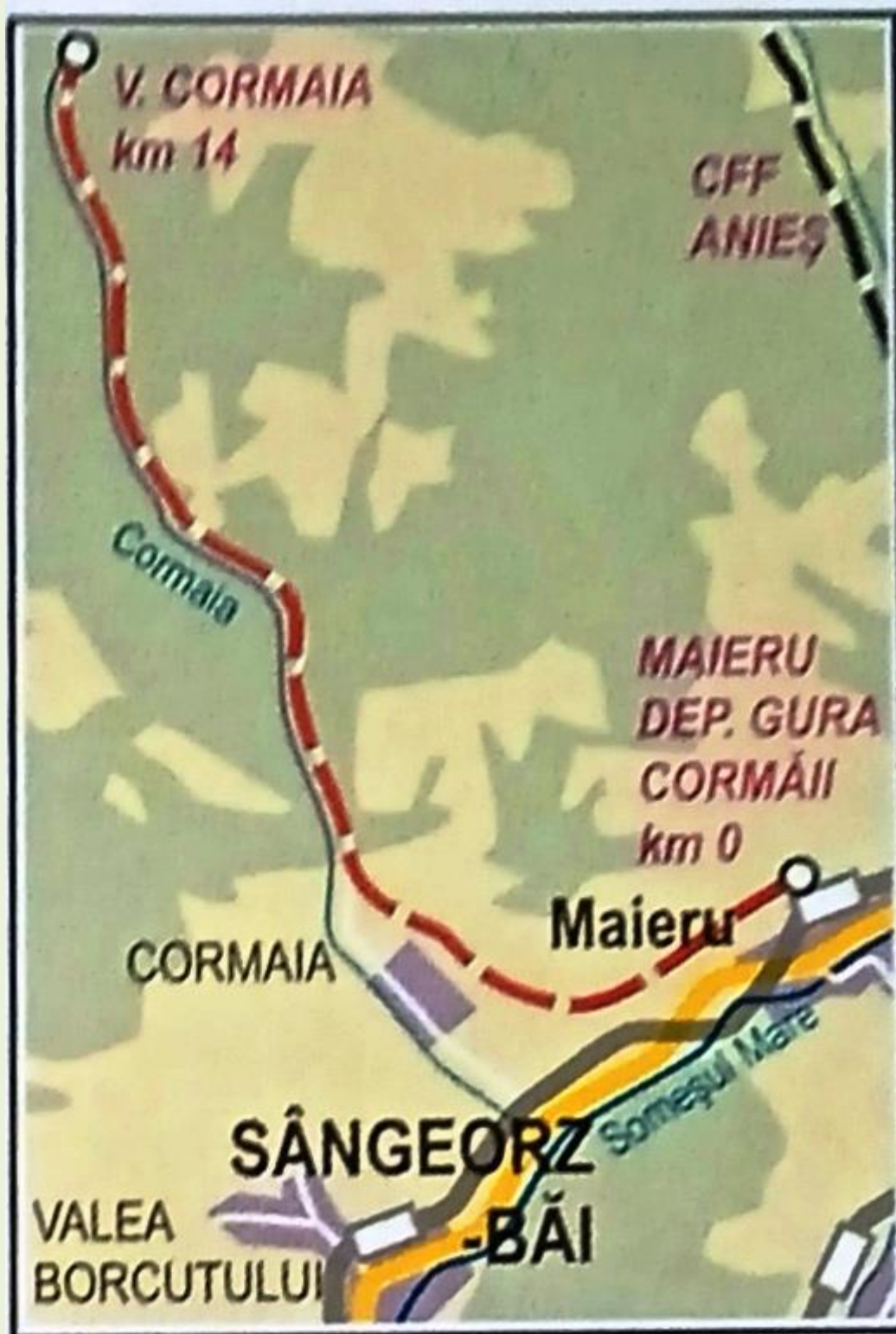

PISANII SÂNGEORZENE

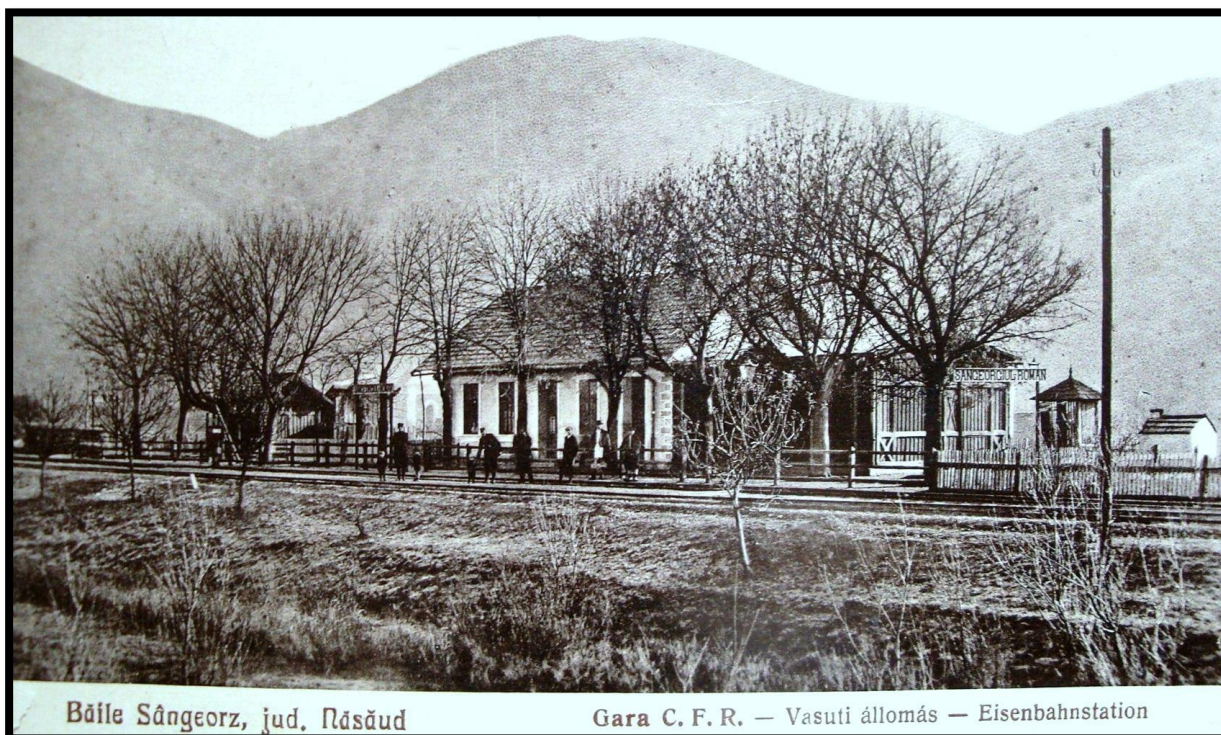

Calea ferată forestieră Cormaia

PISANII SÂNGEORZENE

Spiritualitate, Istorie și Tradiție

ANUL XIII, NR. 3(139), MARTIE 2024

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
teolog ALEXANDRU DĂRĂBAN

Consultant științific: Dr. Mirela Popa-Andrei, cercetător științific II, Institutul de Istorie
„George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române
Colaboratori permanenți: Dr. Elisabeta Scurtu, Preot Dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu,
Dr. Dorin Dologa, Icu Crăciun, Florin Hodoroga

Editor și redactor responsabil: Alexandru Dărăban

Tehnoredactare: Alexandru Dărăban

REDACȚIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: florin.hodoroga@gmail.com
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj
aldarabans7@gmail.com

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:
<http://pisaniiangeorzene.assbn.ro/ps2019.html>
<http://en.calameo.com/accounts/3280504>

COPERTA 1: Locomotiva care circula pe calea ferată forestieră Cormaia
COPERTA 2: Hartă căii ferate forestiere Cormaia
COPERTA 3: Schiță cu tunelul din Sângeorz-Băi
COPERTA 4: Tunelul din Sângeorz-băi

Cuprins

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

ALEXANDRU DĂRĂBAN	
<i>Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1896-1897.....</i>	<i>6</i>
ION GOGA	
<i>Sângeorz-Băi.....</i>	<i>23</i>
RADU BELLU	
<i>Calea ferată forestieră Cormaia.....</i>	<i>26</i>
RADU BELLU	
<i>Tunelul din Sângeorz.....</i>	<i>27</i>

RESTITUIRI

MAXIM POP	
<i>Din istoria despărțirii bisericii orientale de cea apuseană.....</i>	<i>28</i>

DIN GRANIȚĂ

RADU BELLU	
<i>Calea ferată Beclean pe Someș - Rodna Veche.....</i>	<i>37</i>
RADU BELLU	
<i>Căi ferate forestiere grănicerești.....</i>	<i>42</i>
DORIN DOLOGA	
<i>Ofițeri și preoți militari de pe Valea Someșului în armata austriacă și în armata română - I.....</i>	<i>51</i>
ANA-MARIA DEAK	
<i>Rolul Școlii de Arte și Meserii în comunitatea năsăudeană la sfârșitul secolului al XIX-lea - începutul secolului XX.....</i>	<i>61</i>

BISERICĂ ȘCOALĂ SOCIETAT

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1896-1897

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Registrele confesionale de stare civilă au fost introduse în Transilvania spre sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea de către cultele romano-catolic și reforma¹.

Registrele parohiale de stare civilă au reprezentat un instrument deosebit, în principal, în ceea ce privea evidența populației. Administrația timpurilor de atunci a exercitat o influență continuă asupra modului de conducere a acestor registre dându-se dispoziții legale în acest sens privind consemnarea nașterilor, botezurilor, căsătoriilor și deceselor. La 1773 împărăteasa Maria Tereza a decretat un „Regulament de recrutare”, capitolul III al acestuia fiind dedicat registrelor parohiale și obligațiile preoților privind completarea acestora².

La sfârșitul secolului al XVIII-lea forul bisericesc greco-catolic de la Blaj a tipărit registre parohiale de stare civilă pe care le-a repartizat parohiilor subordonate, fiind tipărite în limba română. La început s-au folosit caracterele chirilice, trecându-se apoi la scrierea cu caractere latine³.

Datorită presiunii statului, registrele de stare civilă au cunoscut o îmbunătățire continuă, astfel că în anul 1850, de exemplu, în registrul cununaților a apărut o rubrică nouă privitoare la starea cununaților (june, văduvi)⁴.

Timp de peste trei secole, registrele parohiale de stare civilă au fost singurele instrumente a fenomenului de stare civilă, fiind documentele de care se foloseau instituțiile statului pentru dovedirea stării civile ale persoanei¹.

¹ Valentin Istrate, „Colecția registrelor de stare civilă. Registre parohiale”, în *Angustia*, Sfântu Gheorghe, 1998, nr. 3, p. 371.

² *Ibidem*, p. 372; Liviu Moldovan, Înregistrarea de către biserici a botezaților, cununaților și înmormântărilor în Țările Române în secolele XVIII – XIX, în *Populație și societate. Izvoare de demografie istorică*, vol. III, ..., p. 137.

³ *Ibidem*.

⁴ Mircea Brie, *Familie și societate în nord-vestul Transilvaniei (a doua jumătate a secolului XIX – începutul secolului XX)*, Oradea, Editura Universității Oradea, 2008, p. 40.

Alexandru DĂRĂBAN

În cele ce urmează ne vom opri asupra Registrelor parohiale de stare civilă ale parohiei greco-catolice din Sângeorz-Băi, matricula cununaților în perioada 1896-1897. Pentru a fi mai ușor accesibile informațiile am decis utilizarea următoarei numerotări:

- 1 = numele, prenumele și statutul cununaților
- 2 = luna și ziua cununiei
- 3 = locul nașterii, strada și numărul casei
- 4 = confesiunea
- 5 = etatea (vârsta) cununaților, statutul lor de celibi sau văduvi.
- 6 = numele, prenumele, locuința și statutul părinților
- 7 = numele, prenumele, religia, locuința și statutul martorilor:
 - a) la învoirea liberă; b) la cununia însăși.
- 8 = preotul care a săvârșit cununia
- 9 = vestirea de trei ori și când? dacă au fost dispensați și de la care împiedicări?

1896**I**

- 1. **Nicolai Georgeș - june de plugar, Raveca Cârcu – jună de plugar.**
- 2. 3 februarie.
- 3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți, fără număr.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Valea Borcut, fără număr.
- 4. ambii de confesiune greco-catolică.
- 5. mirele: 23 ani, mireasa: 19 ani, celibi.
- 6. Mama: Iftinia Max. Georgeș, văduvă.
Iacob Cârcu și Ana, soția sa.
- 7. a) Toma Puițau și George Bulța, căsătoriți.
b) Simion Alexi și Ioana, soția sa.
- 8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
- 9. Vestit de 3 ori: 12, 13 și 19 ianuarie, fără impedimente².

II

- 1. **Alexandru Bulța – june de plugar, Ana Flore – jună de plugar.**
- 2. 6 februarie.
- 3. mirele: născut în Sângeorgiu, Valea Borcut, fără număr.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Valea Borcut, fără număr.
- 4. ambii de confesiune greco-catolică.
- 5. mirele: 28 ani, mireasa: 21 ani, celibi.
- 6. Mama: Maria Grig. Bulța, văduvă.
Nicolai Flore și Nastasia.
- 7. a) Iacob Cârcu și Grigore Mihăilă.

¹ Istrate, Colecția..., p. 373.

² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (SJANB-N), fond Registrele parohiale de stare civile, Oficiul parohial greco-catolic Sângeorz-Băi, Matricula cununaților nr. 612, anii 1884-1911, p. 37 v.-38, poz. 1.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1896-1897

- b) Ioan Scr. Șpaimoc și Nastasia, soția sa.
- 8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
- 9. Vestit de 3 ori: 12, 13 și 19 ianuarie, fără impedimente¹.

III

- 1. **Silvan Buia – june de plugar, Cătălina Mihăilă – jună de plugar.**
- 2. 8 februarie.
- 3. mirele: născut în Sângeorgiu, Valea Borcut, fără număr.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada Principală, fără număr.
- 4. ambii de confesiune greco-catolică.
- 5. mirele: 29 ani, mireasa: 21 ani, celibi.
- 6. Gavrilă Buia și Maria.
Grigore și Ioana.
- 7. a) Nicolai Flore și Simion Alexi.
b) Toma Puițeu și Șofronia, soția sa.
- 8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
- 9. Vestit de 3 ori: 12, 13 și 19 ianuarie, fără impedimente².

IV

- 1. **Alexandru Rebrian – june de plugar, Mădălina Petri – jună de plugar.**
- 2. 10 februarie.
- 3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți, fără număr.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, fără număr.
- 4. ambii de confesiune greco-catolică.
- 5. mirele: 22 ani, mireasa: 21 ani, celibi.
- 6. Tata: Sidor Rebrian, văduv, plugar.
Mama: Ioana Eremie Petri.
- 7. a) Filimon Nicolai și Artene Ionel.
b) Iacob Lușor și Sofia, soția sa.
- 8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
- 9. Vestit de 3 ori: 18, 19 și 26 ianuarie, fără impedimente³.

V

- 1. **Ioan Ruști – june de plugar, Ana Jarda – jună de plugar.**
- 2. 10 februarie.
- 3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți, fără număr.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, fără număr.
- 4. ambii de confesiune greco-catolică.
- 5. mirele: 29 ani, mireasa: 20 ani, celibi.
- 6. Roman Ruști și Ana.
Mama: Paraschiva Maței Jarda, văduvă.

¹ Ibidem, poz. 2.² Ibidem, poz. 3.³ Ibidem, poz. 4.

Alexandru DĂRĂBAN

7. a) Alexandru Șot și Roman Ruști.
b) Alexandru Gagă și Ioana, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 19, 26 ianuarie și 2 februarie, fără impedimente¹.

VI

1. **Andrei Jarda – june de plugar, Floarea Nițiu – jună de plugar.**
2. 10 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Valea Borcut, fără număr.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada Principală, fără număr.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 31 ani, mireasa: 22 ani, celibi.
6. Clement Jarda și Dochia.
Orfană.
7. a) Maxim Nicolai și Clement Jarda.
b) Emil Șteopoe și Nastasia, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 19, 26 ianuarie și 2 februarie, fără impedimente².

VII

1. **Ioan Motofelea – june de plugar, Maria Petri – jună de plugar.**
2. 13 februarie.
3. mirele: născut în Maieru, locuitor în Măgură.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, fără număr.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 26 ani, mireasa: 17 ani, celibi.
6. Nu este specificat.
Dănilă Petri și Iftinia.
7. a) Demian Grapă și Maxim Motofelea.
b) Vasile Bora și Eugenia, soția sa, din Măgură.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 19, 26 ianuarie și 2 februarie, fără impedimente³.

VIII

1. **Luca Bolfă – văduv, plugar, Ileana Mihăilă (Andressi) – văduvă de plugar.**
2. 13 februarie.
3. mirele: născut în Maieru.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Valea Borcut.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 39 ani, mireasa: 39 ani, văduvi.
6. Nu este specificat.

¹ Ibidem, poz. 5.

² Ibidem, p. 38 v-39, poz. 6.

³ Ibidem, poz. 7.

Cununății din Sângeorz-Băi în anii 1896-1897

Nu este specificat.

7. a) George Gagia și Alexa Bulța.
b) Zaharie Ometiță și Maria, soția sa, Maieru.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 2, 9 și 11 februarie, fără impedimente¹.

IX

1. **Alexă Lăpușan – june de plugar, Ana jarda – jună de plugar.**
2. 15 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Valea Borcut.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 23 ani, mireasa: 20 ani, celibi.
6. Mama: Melintia Lăpușan.
Tănasă Jarda și Nastasia.
7. a) Ștefan Marica și Tănasă Jarda.
b) Cornel Lazar și Saveta, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 18, 19 și 26 ianuarie, fără impedimente².

X

1. **Anchidim Siminic – june de plugar, Nastasia Lupșor – jună de plugar.**
2. 15 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Valea Borcut.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 26 ani, mireasa: 27 ani, celibi.
6. Ioan Max. Siminic și Gacea.
Cosma Lupșor și Iftinia.
7. a) Costan Leuca și Alexă Strugar.
b) Costan Puițeu și Raveca, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 18, 19 și 26 ianuarie, fără impedimente³.

XI

1. **Maxim Alexi – văduv, plugar, Cosmiana Dochia Albu (văd. Al george_ - văduvă.**
2. 23 mai.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Principală.
mireasa: născută în Bistrița Bârgăului, locuitoare în Sângeorgiu,
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 53 ani, mireasa: 59 ani, văduvi.

¹ Ibidem, poz. 8.

² Ibidem, poz. 9.

³ Ibidem, poz. 10.

Alexandru DĂRĂBAN

6. Nu este specificat.
Nu este specificat.
7. a) Leo Nicolai și Vasile Șirlincan.
b) Dl. Ioan Marcu, învățător și doamna Ioana Tanco, văduvă, preoteasă.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 10, 14 și 17 mai, fără impedimente¹.

XII

1. **Alexandru Sângeorzan – june de plugar, Varvara Nițiu.**
2. 29 mai.
3. mirele: născut în Maieru.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 30 ani, mireasa: 30 ani, celibi.
6. Nu este specificat.
Mama: Firoana Ștefan Nițiu.
7. a) Nechita Costan din Sângeorgiu și Iacob Sângeorzan din Maieru.
b) Dumitru Croitor și Ilișca, soția sa, din Maieru.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 26 aprilie, 3 și 5 mai, fără impedimente².

XIII

1. **Atanasiu (Procopiu) Șpaimoc – văduv, plugar, Ioana Pop, născută Gabor, văduvă.**
2. 4 iunie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 32 ani, mireasa: 47 ani, văduvi.
6. Nu este specificat.
Nu este specificat.
7. a) Filip Șpaimoc și Costan Oanea.
b) Costan Oanea și Sofie, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 5, 10 și 14 mai, fără impedimente³.

XIV

1. **Maxim Nicolai – june de plugar, Elisaveta Siminic – jună de plugar.**
2. 11 iulie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți.

¹ Ibidem, poz. 11.

² Ibidem, poz. 12.

³ Ibidem, poz. 13.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1896-1897

4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 22 ani, mireasa: 18 ani, celibi.
6. Filimon Nicolai și Marina.
Filimon Siminic și Ana.
7. a) Dănilă Tahâș și Artene Ionel.
b) Octavian Mureșan și Lucreția, soția sa, din Feldru.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 18, 19 și 26 ianuarie, fără impedimente¹.

XV

1. **Alexa Știrb (Moisă) – june, Floarea Siminic – jună de plugar.**
2. 11 iulie.
3. mirele: născut în Runc, locuitor în Parva.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 26 ani, mireasa: 22 ani, celibi.
6. Nu este specificat.
Larion și Palagia.
7. a) Vasile Siminic din Sângeorgiu și Iacob Moisă (Știrb) din Parva.
b) Maței Scurtu și Floarea, soția sa, din Parva.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 19, 26 aprilie și 3 mai, fără impedimente².

XVI

1. **Ioan Morar – june de plugar, Saveta Gagia – jună de fierar.**
2. 11 iulie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 26 ani, mireasa: 20 ani, celibi.
6. Mama: Maria Grigore Morar, văduvă.
Mitrofan Gagia și Maria.
7. a) Leonte Gagia și Ioan Râmbulea.
b) Teodor Iepurean și Emilia, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XVII

1. **Vasile Buta – june, plugar, Floarea Nergheș - fată de lingurar.**
2. 19 septembrie.
3. mirele: născut în Maieru.

¹ Ibidem, p. 39 v.-40, poz. 14.

² Ibidem, poz. 15.

³ Ibidem, poz. 16.

Alexandru DĂRĂBAN

- mireasa: născută în Iad (azi Livezile, s. n.).
4. ambii de confesiune greco-catolică.
 5. mirele: 28 ani, mireasa: 22 ani, celibi.
 6. Damian Buta și Maria, țigani lingurari fără locuință stabilă.
Tata: Ciril Nergheș din Iad, locuitor peste vară aici.
 7. a) Cifor Ianoș și Filimon Bulța.
b) Nicolae Micle și Ileana, soția sa, din Maieru.
 8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
 9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XVIII

1. **Vasile Lup – plugar, Cătălina Andressi – văduvă de plugar.**
2. 19 septembrie.
3. mirele: născut în Parva.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Valea Borcut.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 58 ani, mireasa: 48 ani, văduvi.
6. Nu este specificat.
Nu este specificat.
7. a) Luca Morar și Ieremie Andressi.
b) Dănilă Ionel și Pelagia, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XIX

1. **Ioan Jojă – june, Maria Ivu – fată de plugar.**
2. 17 octombrie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Pe Rogină.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Pe Rogină.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 35 ani, mireasa: 20 ani, celibi.
6. Nu este specificat.
Mama: Pelagia Ivu, văduvă.
7. a) Cifor Ianoș și Filimon Bulța.
b) Cifor Ianoș și Dochia, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XX

1. **Petru Jarda – june de plugar, Ioana Marica – fată de plugar.**
2. 19 noiembrie.

¹ Ibidem, poz. 17.

² Ibidem, poz. 18.

³ Ibidem, poz. 19.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1896-1897

3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 23 ani, mireasa: 18 ani, celibi.
6. Mama: Paraschiva M. Jarda.
Mama: Maria Miron Marica.
7. a) Grigore Puițeu și Ioan Ruști.
b) Ioan Ruști și Ana, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XXI

1. **Nechita Rebrîșorean – june de plugar, Dochia Mărcuș - fată de plugar.**
2. 19 noiembrie.
3. mirele: născut în Maieru.
mireasa: născută în Sângeorgiu
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 27 ani, mireasa: 17 ani, celibi.
6. Nu este specificat.
Tata: Artene Mărcuș.
7. a) George Bulța și Ion Rebrîșorean.
b) Roman Coruț și Ioana, soția sa, din Maieru.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XXII

1. **Ioan Călina – văduv, plugar, Gacea Danciu – fată, zileriță.**
2. 24 noiembrie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu.
mireasa: născută în Săcel, Comitatul Marmăției.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 48 ani, văduv; mireasa: 26 ani, celibă.
6. Nu este specificat.
Nu este specificat.
7. a) Ștefan Buia și Dumitru Danciu.
b) Ștefan Marica și Saveta, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

*

Căsătorii = 22 toate fiind între persoane de confesiune greco-catolică, 17 perechi fiind celibi, celibi+văduvi au fost 1, iar 4 fiind între văduvi.

Cununiile = 22 săvârșite de preotul Silviu Sohorca, administratorul parohial greco-catolic

¹ Ibidem, poz. 20.

² Ibidem, poz. 21.

³ Ibidem, poz. 22.

Alexandru DĂRĂBAN

al Sângeorzului.

Mirii născuți în alte localități = 10 (5 Maieru, 1 Bistrița Bârgăului, 1 Runc, 1 Iad, 1 Parva și 1 Săcel Maramureș)

Părinții mirilor:

- nu este menționat ambii părinți sau a unuia dintre părinți în 15 cazuri
- 10 cazuri cu mame văduve sau numai cu menționarea mamei.
- 3 cazuri cu tați văduvi sau numai cu menționarea tatălui.

Orfani = 1 caz (mireasa).

Impediment canonice:

- nu au fost.

1897

I

1. **Alexandru Șteopoe – june de plugar, Saveta Nicolai – jună de plugar.**

2. 6 februarie.

3. mirele: născut în Sângeorgiu, Valea Borcut.

mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă.

4. ambii de confesiune greco-catolică.

5. mirele: 27 ani, mireasa: 17 ani, celibi.

6. Mama: Todora Șteopoe, văduvă.

Mama: Sofia Cl. Nicolai.

7. a) Grigore Berciu și Emil Șteopoe, plugari.

b) Emil Șteopoe și Nastasia, soția sa.

8. Silviu Sohorca, administrator parohial.

9. Vestit de 3 ori, impediment grad V consângeni cu dispensă¹.

II

1. **Grigore Treancă – june de plugar, Matroana Vasilca – jună de plugar.**

2. 8 februarie.

3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă.

mireasa: născută în Maieru, adoptată la Toader Isip.

4. ambii de confesiune greco-catolică.

5. mirele: 25 ani, mireasa: 18 ani, celibi.

6. Orfan.

Nu este specificat.

7. a) Filip Varvari și Pantelimon Oanea, plugari.

b) Filip Varvari și Firoana, soția sa.

8. Silviu Sohorca, administrator parohial.

9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

¹ Ibidem, p. 40 v.-41, poz. 1.

² Ibidem, poz. 2.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1896-1897

III

1. **Ioan Ogâgău – june de plugar, Ioana Andressi (Ochiu) – jună de plugar.**
2. 11 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Valea Borcut.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 25 ani, mireasa: 24 ani, celibi.
6. Ilie Ogâgău și Todosia.
Ioan Andressi (Ochiu) și Parasca.
7. a) Simion Strugar și Roman Ogâgău, plugari.
b) Roman Ogâgău și Ileana, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

IV

1. **Vasile Jojă – june de plugar, Maria Lica – jună de plugar.**
2. 13 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Pe Perșa.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 25 ani, mireasa: 17 ani, celibi.
6. Mama: Maria Ion Jojă, văduvă.
Anton Lica și Cătălina.
7. a) Ilisie Pop și Anton Lica, plugari.
b) Ilisie Pop și Ioana, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

V

1. **Dumitru Buga – june de plugar, Ana Șpaimoc – jună de plugar.**
2. 15 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Principală.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 26 ani, mireasa: 20 ani, celibi.
6. George Buga și Senia.
Artene Șpaimoc și Maria.
7. a) George Buga și Artene Șpaimoc.
b) Nechita Miron și Titiana, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

¹ Ibidem, poz. 3.² Ibidem, poz. 4.³ Ibidem, poz. 5.

Alexandru DĂRĂBAN

VI

1. **Ioan Neamț - june de plugar, Ioana Șteopoe - jună de plugar.**
2. 18 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Valea Borcut.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 29 ani, mireasa: 22 ani, celibi.
6. Andrei Neamț și Maria.
Orfană.
7. a) Ilie Neamț și Anchidim Cârdu, plugari.
b) Ilie Neamț și Matroana, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

VII

1. **Grigore Ruști - june de plugar, Nastasia Partene - jună de plugar.**
2. 24 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 29 ani, mireasa: 20 ani, celibi.
6. Tata: Larion Ruști, văduv.
Maței Partene și Senia.
7. a) Larion Ruști și Maței Partene.
b) Iacob Ciocan și Paraschiva, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

VIII

1. **Macedon Hâruga - june de plugar, Ioana Dobra - jună de plugar.**
2. 24 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 25 ani, mireasa: 17 ani, celibi.
6. Filip Hâruga și Ana.
Anton Dobra și Trifilia.
7. a) Anton Dobra și Filip Hâruga.
b) Flore Hâruga și Cătălina, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

¹ Ibidem, poz. 6.² Ibidem, poz. 7.³ Ibidem, poz. 8.

Cununății din Sângeorz-Băi în anii 1896-1897

IX

1. **Grigore Șorecău – june de plugar, Ana Bâznog – jună de plugar.**
2. 24 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Valea Borcut.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Valea Borcut.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 23 ani, mireasa: 22 ani, celibi.
6. Orfan.
Roman Bâznog și Maria.
7. a) Roman Bâznog și Alexandru Șorecău.
b) Alexandru Șorecău și Ioana, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

X

1. **Dănilă Siminic – june de plugar, Paraschiva Flore – jună de plugar.**
2. 27 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 32 ani, mireasa: 21 ani, celibi.
6. Filimon Siminic și Ana.
Mama: Todosia, văduvă.
7. a) Iovu Flore și Filimon Siminic.
b) Pantelimon Oanea și Pelagia.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XI

1. **Nicolau Varvari – june de plugar, Ioana Râmbulea (Jarda) – văduvă de plugar.**
2. 1 martie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Principală.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 34 ani, celib; mireasa: 45 ani, văduvă.
6. Nu este specificat.
Nu este specificat.
7. a) Nechita Jarda și Luca Râmbulea.
b) Leon Nicolai și Tecla Andressi.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

¹ Ibidem, p. 41 v.-42, poz. 9.

² Ibidem, poz. 10.

³ Ibidem, poz. 11.

Alexandru DĂRĂBAN

XII

1. **Alexandru Gagia – văduv, plugar, Pelagia Șorecău – jună de plugar.**
2. 1 martie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Principală.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Valea Borcut.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 40 ani, văduv; mireasa: 21 ani, celibă.
6. Nu este specificat.
Ioan Șorecău și Ileana.
7. a) Iosif Pop și Ioan Râmbulea (Uscat).
b) Ieremie Șorobetea, învățător pensionar și Rosalia Babb, romano-catolică.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XIII

1. **Alexandru Alexi – june de plugar, Maria Ianoș - jună de plugar.**
2. 4 martie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada Principală.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 21 ani, mireasa: 18 ani, celibi.
6. Ilie Alexi și Ana.
Cifor Ianoș și Dochia.
7. a) Ștefan Buia și Cifor Ianoș.
b) Alexandru Buia și Cătălina, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XIV

1. **Nicolai Flore (Orbeja) – june de plugar, Ileana Buia – jună de plugar.**
2. 11 iulie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Pe Rogină.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Pe Rogină.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 23 ani, mireasa: 19 ani, celibi.
6. Tănasă Nicolai și Ioana.
Maței și Ioana.
7. a) Ioan Varvari și Ilie Varvari, plugari.
b) Manoil Miron și Raveca, soția lui.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

¹ Ibidem, poz. 12.² Ibidem, poz. 13.³ Ibidem, poz. 14.

Cununății din Sângeorz-Băi în anii 1896-1897

XV

1. **Maxim Șorecău – văduv, plugar, Maria Buia – jună de plugar.**
2. 11 iulie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Pe Rogină.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 40 ani, văduv; mireasa: 21 ani, celibă.
6. Nu este specificat.
Maței Buia și Ioana.
7. a) Tănăsă Nicolai și Ilie Varvari, plugari.
b) Terente Ionel și Maria, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XVI

1. **Leon (Ioan) Pop – văduv, Gliceria (Anghifira) Vranău (Căndale) – văduvă.**
2. 24 iunie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, După Delușel.
mireasa: născută în Maieru.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 42 ani, mireasa: 40 ani, văduvi.
6. Nu este specificat.
Nu este specificat.
7. a) Emanoil Pop și Samson Oanea.
b) Samson Oanea și Maria, soția lui.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XVII

1. **Dumitru Tămaș - june de plugar, Varvara Stefura – fată de zilier.**
2. 19 februarie.
3. mirele: născut în Mititei.
mireasa: născută în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 30 ani, mireasa: 26 ani, celibi.
6. Nu este specificat.
Nu este specificat.
7. a) Ioan P. Pop și George Tămaș.
b) Grigore Lupoe și Ioana, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

¹ Ibidem, poz. 15.² Ibidem, p. 42 v.-43, poz. 16.³ Ibidem, poz. 17.

Alexandru DĂRĂBAN

XVIII

1. **Dănilă Ciocan – june de plugar, Sofronia Neamț - jună de plugar.**
2. 12 iulie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Pesta Apă.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 21 ani, mireasa: 23 ani, celibi.
6. Mama: Sofronia M. Ciocan, văduvă.
Andrei Neamț și Maria.
7. a) George Sohorca și Ilisie Haliță.
b) Alexandru Oanea și Irina, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XIX

1. **Nicolae Jarda – văduv, plugar, Saveta Gagia – jună de plugar.**
2. 8 noiembrie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Valea Borcut.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Pe Perșa.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 35 ani, văduv; mireasa: 17 ani, celibă.
6. Nu este specificat.
Isac și Melania.
7. a) Clement Jarda și Isac Gagia.
b) Emil Șteopoe și Nastasia, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XX

1. **Terente Rebrîan – june de plugar, Mădălina Ruști – jună de plugar.**
2. 18 noiembrie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 26 ani, mireasa: 23 ani, celibi.
6. Nu este specificat.
Roman și Ana.
7. a) Cornel Lazar și Roman Ruști.
b) Ioan Ruști și Ana, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

¹ Ibidem, poz. 18.

² Ibidem, poz. 19.

³ Ibidem, poz. 20.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1896-1897

XXI

1. **Ilie Mutu – june de plugar, Lucreția Ciociu – jună de plugar.**
2. 25 noiembrie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada Principală.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 23 ani, mireasa: 21 ani, celibi.
6. Nu este specificat.
Petru și Todoră.
7. a) Ioan Mutu și Petre Ciociu.
b) Leonte Pop și Sofia, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XXII

1. **Costan Moldovan – june de zilier, Saveta Șpaimoc- - văduvă de plugar.**
2. 25 noiembrie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Pe Rogină.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 23 ani, celib; mireasa: 34 ani, văduvă.
6. Toader și Ana.
Nu este specificat.
7. a) Ioan Scr. Andressi și Donisă Andressi.
b) Nechita Ilieș și Ioana, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

*

Căsătorii = 22 toate fiind între persoane de confesiune greco-catolică, 16 perechi fiind celibi, celibi+văduvi au fost 5, iar 1 fiind între văduvi.

Cununii = 22, săvârșite de preotul Silviu Sohorca, administratorul parohial greco-catolic al Sângeorzului.

Mirii născuți în alte localități = 3 (2 Maieru, 1 Mititei).

Părinții mirilor:

- nu este menționat ambii părinți sau a unuia dintre părinți în 13 cazuri
- 5 cazuri cu mame văduve sau numai cu menționarea mamei.
- 1 caz cu tată văduv sau numai cu menționarea tatălui.

Orfani = 1 caz (mireasa).

Impediment canonice:

- a existat una: grad V consângeni cu dispensă
- o nașă romano-catolică fără impedimente.

¹ Ibidem, poz. 21.

² Ibidem, poz. 22.

Sângeorz-Băi

ION GOGA

Pitorescul colțului nostru de țară, după cum am mai arătat în câteva reportaje, este neîntrecut. Oriunde te-ai îndrepta, bogățiile ca și trecutul lui istoric sunt incomparabile și ele echivalează doar cu frumusețile lui pline de farmec. Sunt aici excelente locuri de odihnă și recreație, cu ape și climă de un efect miraculos asupra sănătății vizitatorilor.

Am cercetat deunăzi minunata stațiune balneo-climatică „Hebe” din Sângeorz-Băi, județul nostru.

Situată la poalele de pe versantul de sud al Munților Rodnei, pe romantica vale a Someșului Mare, lângă linia ferată Cluj – Dej – Beclean – Rodna, ea este înconjurată de dealuri și munți acoperiți de păduri de fag, molid și brad, într-o regiune cu o vegetație bogată și variată, la o altitudine de 456 metri.

Grație pădurilor de brad, regiunea este ozonificată din belșug și datorită surselor minerale, bogată în emanații de radii.

Sângeorz-Băi, proprietara stațiunii, este o comună rurală compactă, curat românească, între 2-3 mii de locuitori, primar fiind dl. Iosif Amorescu, de-al cărui nume se leagă în ultimul timp următoarele realizări: construirea unei terase pentru cură și adăpost la timp nefavorabil, deasupra izvorului nr. 4, un trotuar pe o porțiune de 500 metri din stațiune până la biserica ortodoxă, construirea unei conducte de la izvor la magazie, pentru o mai lesnicioasă aprovizionare a vizitatorilor cu apă minerală, procurarea unui aparat special pentru stropitul regulat al străzilor, etc.

În Sângeorz-Băi se află patru biserici românești, două greco-catolice, una în comună, din piatră și alta în stațiune din lemn, o capelă, de pe vremea lui Mihai Viteazul, adusă aici de pe Valea Pleșilor, de la Cormaia, unde a servit de schit, la acestea slujind cucernicia sa protopopul Aurel Chinteanu și sfinția sa părintele Anton Buga; alte două biserici ortodoxe, una în comună, la care slujește sfinția sa preotul Ion Bâznog și una în stațiune, la care slujește sfinția sa preotul Ion Bunea din Năsăud. Comuna dispune de o școală primară, cu 8 puteri didactice de sub conducerea d-lui director Petre Pop, un ideal slujitor al școlii, poet și scriitor din generația tânără; apoi un oficiu PTT sub conducerea d-rei Lucreția Sircuța, stația CFR, etc.

Administratorul stațiunii este dl. Iosif Amorescu, primarul comunei, iar oficiul local de cură și turism are de președinte pe dl. Emil Mărcușiu, profesor la Liceul „George Coșbuc” din Năsăud, secretar-contabil fiind dl. Flore Șirlincan. Comuna mai are un notar cercual, pe dl. Ioan Oancea și un șef de post, pe plutonierul Gheorghe Vizireanu.

Indicații terapeutice

Apele naturale cloruro-sodice, bicarbonate „Hebe” sunt cele mai radioactive din România, 13,8 mmC., similare ca acțiune cu apele din Karlsbad și Vichy, în urma analizei chimice și fizico-chimice făcută în laboratorul de chimie fizică a Universității din Cluj.

În urma cercetărilor clinice și experimentale, apele „Hebe” sunt indicate în bolile stomacului, dispepsii primitive și secundare, hiper-hipostenice, hiperclorhidrii, gastrite cronice și ulcere gastro-duodenale – în boli intestinale: colite, constipații – în boli ale ficatului: congestii, ciroze la început, în convalescențe după ictere, în litiază biliară și colecistite cronice; diabet, gută cronică, uricemii, litiază renală și în toate manifestările anafilactice. Ca stațiune climatică, beneficiază mult copiii anemici și convalescenții.

Fiecare vizitator trebuie să primească consultul unui medic balneolog, asupra întrebuirii apelor în mod sistematic, asupra temperaturii băilor calde și pentru prescripțiile necesare asupra regimului alimentar. Fără de acestea nu se poate închipui o cură eficientă cu apele „Hebe”. Băile, restaurantele și locuințele stau sub controlul sanitar al unui medic balneolog. Directorul medical al sta-

Sângeorz-Băi

țiunii este dl. dr. Iulian Chitul, fost medic primar al județului Năsăud, iar medici balneologi sunt d-nii dr. Marius Oana, medicul circumscripției Sângeorz-Băi, în ei cărui cabinet lucrează cu mult suflet d-nii Ioan Sfara, agent sanitar și dr. Mircea Haliță, medic primar al spitalului central din Oradea.

Găzduirea vizitatorilor

În cursul sezonului, care începe la 15 mai și ia sfârșit la 15 septembrie, vizitatorii au la dispoziție locuințe confortabile în următoarele hoteluri, vile și care particulare mai însemnate: hotel „Hebe”, Vila Scridon, Vila Comunală, vila Porumbița (sanatoriul „Hebe”), vila dr. Alexandru Pop, vila-sanatoriu Ciuta, vila Șot. Vila Alexi, vila Dărbăban, vila Hangea, vila Doina, vila Haliță, vila Domide, etc. cu aproximativ 250 camere. Vizitatorii cu resurse mai restrânse găsesc locuințe modeste, dar bune, pe la casele țărănești din perimetrul băilor și în comună.

Prețul camerelor variază, după sezon, confort și interior, ele fiind tot timpul convenabile, de la 50-150 lei la zi.

În hoteluri și în unele vile, cum e vila Scridon, se servesc pensiuni întregi, mâncări dietetice și de regim.

Vizitatorii cărora nu le convine alimentația de restaurant, grație ușurinței de aprovizionare, își pot aranja bucătăria proprii.

Locuințele, strada și parcul sunt luminate cu electricitate.

Înainte și după sezon, toate cheltuielile sunt simțitor reduse.

Vizitatorii băilor, după sosirea în stațiune, sunt impuși la taxe foarte modeste, în favorul parcului, a muzicii și a comunei. Aceste taxe descresc în raport cu numărul membrilor din familia vizitatoare. Medicii numai cu soțiile lor și cu copiii minori sunt scutiți de orice taxă de înscriere și băi. Tot astfel sunt scutiți toți copiii sub 7 ani, precum și personalul de serviciu, acesta primind băi cu preț redus și numai în timpul hotărât de administrația băilor. Funcționarii publici, militarii, preoții și pensionarii proveniți din aceste categorii, apoi invalizii, orfanii și vădulele de război, care dețin carnete și acte justificative de această natură, au mari reduceri de taxe.

Excursii și distracții

Stațiunea „Hebe” fiind situată la poalele minunaților munți ai Rodnei, oferă variante și multiple distracții alpine, cu superbe priveliști. Excursiile pe jos sau călare, pe lângă râurile munte Cormaia, Cormăița, Valea Tătarilor, Valea Măgurii, Valea Moldișului, Valea Vinului, etc., la depărtări de câțiva kilometri, pot duce între munții plini de verdeață și de brădet, la soare și la aer bogat ozonificat, la libertate desăvârșită și la sănătate. Amatorii de alpinism pot întreprinde ascensiuni pe vârfurile Pietrosul și Ineul, cei mai înalți munți din împrejurimi, străbătând întreaga cunună a acestor munți.

Datorită mijloacelor de comunicație bine întreținute, vizitatorii pot întreprinde excursii cu trenul, automobilul, autobuzul, etc., prin localitățile din apropiere și mai îndepărtate.

Fanfara militară a Regimentului I Grăniceresc nr. 84 din Bistrița cântă zilnic de trei ori pe terasa izvoarelor, distrând vizitatorii în timpul de cură.

Balurile, petrecerile și concertele organizate de tineret sunt ocazii de distracții neuitate.

Arena de tenis și popicăria oferă antrenamente gimnastice, iar plimbările prin parcurile stațiunii oferă liniște și destinderea sistemului nervos.

Vizitatori

Din cei aproape două mii de vizitatori sosiți în stațiune, remarcăm pe următorii:

Din București: Leon Scridon – fost ministru, deputat; medic general Inășescu, general Gheorghies, colonel Dumitru Brența, colonel Dumitru Petreanu, colonel Gheorghe Scarlat, medic dr. Dumitru Hagiescu, chimist Teodor Nistor, prof. Natalia Ionescu, înv. Eliza Nicolaide, prof. Virginia Pașcu, Constanța ing. Rusu, preot Grigore Oancea, prof. Cornelia Costescu, maior C. Mihăilescu, farmacist Gheorghe Bulandru, Sandu Bănuși – funcționar, căpitan Anton Foca.

Din Cluj: E. Munteanu – artistă, prof. univ. Valer Moldovan, avocat dr. Laurian Gabor, prof. dr. I.

Sângeorz-Băi

Dobrescu, prof. Anișoara Șerban, prof. Anastasia Bosga, prof. I. Todoran, ing. Gheorghe Constantinescu, căpitan N. Apostolescu.

Din Timișoara: prof. Ion Andreescu, dr. Victor Curtean, avocat dr. Simion Matei, dentist Nicolae Bogdan.

Din Cernăuți: Gheorghe Negură, consilier referent.

Din Chișinău: prof. Elena Melinte, prof. N. Ursulescu, subinspector Aristide Munteanu, maior Gheorghe I. Niculescu.

Din Iași: lt.-col. Corneliu A. Gheorghiu, Ion Iagodici, contabil.

Din Arad: protopop Constantin Lazăr, ing. Gheorghe Lupșa, preot Teodor Droia, preot Cornel Micluța.

Din Constanța: maior Pavel Ionescu.

Din Caracal: Lt.-col. Cristache Enescu.

Din Bârlad: prof. Marieta L. Creangă.

Din Rădăuți: prof. Virginia Cudlea.

Din Pitești: colonel Ghiță Gheorghiu.

Din Ploiești: ing. Nicolae Scriban.

Din Sighișoara: protopop Emilian Stoica.

Din Turda: dr. Ion Micle.

Din Călărași: farmacist Radu Duțescu.

Din Reșița: ing. Teodor Irimescu.

Din Satu Mare: Alexandru Boroș, notar public.

Din Salonta – Bihor: prof. Olimpia Rusu.

Din Botoșani: prof. Ion Iatichovici.

Din Galați: prof. Nicolina Goglea, prof. Adela Teodorescu.

Din Seini – Satu Mare: dr. Gheorghe Pop, avocat.

Din Bistrița: colonel Grigore Bălan, dr. Simion Sbârcea – notar public, căpitan Nehay.

Din Bacău: înv. Octavia Soreanu.

Din Bazargic: maior Dumitru Mateescu.

Din Giurgiu: dr. Emilian Popescu.

Din Alba Iulia: Victor Constantinescu, primar¹.

¹ *România*, București, Anul II, 1939, nr. 415, p. 6.

Calea ferată forestieră Cormaia

RADU BELLU

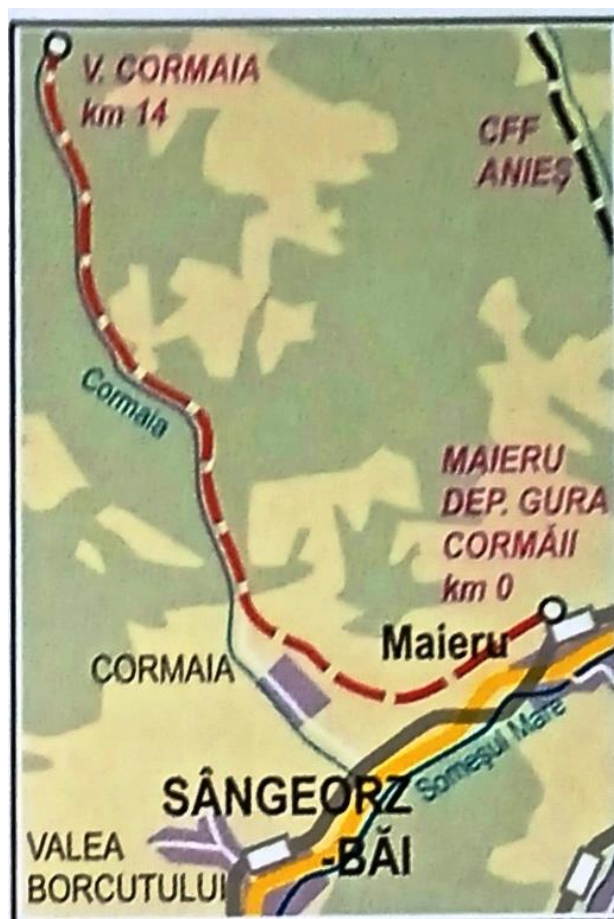
Lungimea = 14 km.

Ecartament = 760 mm.

În anii 1928-1929, societatea „Regna” – Năsăud a construit calea ferată forestieră Cormaia, destinată transportului de bușteni din pădurile aflate pe Valea Cormaia, din Munții Rodnei, până la Depozitul Gura Cormăii, aflat în zona stației de cale ferată Maieru.

După naționalizare, în anul 1948, traficul pe calea ferată forestieră Cormaia a fost sistat, odată cu desființarea Societății „Regna”.

În anii 1958-1960 linia a fost demontată¹.

¹ Radu Bellu, *Istoria ilustrată a căilor ferate forestiere din România*, Brașov, Editura Pro Corona, 2007, p. 53.

Tunelul Sângeorz

RADU BELLU

Lungimea = 180 metri

Linia Ilva Mică – Rodna Veche, Regionala CFR Cluj

Între stațiile Sângeorz-Băi – Maieru, km. 53+187 – km. 53+263

Obstacolul traversat: Munții Rodnei – Dealul Gropilor.

Structura excavată: calcar.

Tunelul Sângeorz a fost construit între anii 1907-1909 de Societatea Anonimă a Căilor Ferate Vicinale din părțile Năsăudului după studiile și proiectele elaborate de specialiștii de la Societatea Căilor Ferate Someșene cu sediul în Dej.

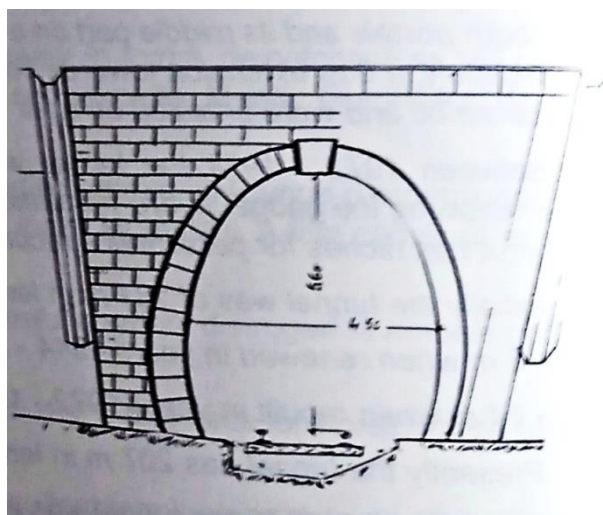
Tunelul construit cu metoda austriacă se află în valea Someșului Mare în partea sudică a Munților Rodnei și a fost inaugurat la data de 19 noiembrie 1909 odată cu linia Ilva Mică – Rodna Veche.

A fost construit pentru linie simplă, amplasat în curbă și declivitate, fără lucrări de hidroizolații, neiluminat și cu nișe de refugiu pe ambele părți.

Începând cu data de 1 februarie 1923 linia și tunelul au trecut în administrarea și exploatarea Direcției Generale CFR, fiind răscumpărate de Statul Român.

Între data de 30 august 1940 – 20 septembrie 1944 linia și tunelul au fost sub ocupație ungară, iar în urma retragerii armatelor germano-ungare tunelul a fost distrus pe o porțiune de 14 metri în zona portalului de intrare Ilva Mică.

Lucrările s-au executat imediat, până la sfârșitul anului 1944¹.

¹ Radu Bellu, *România – Mică monografie a tunelelor de cale ferată (1856-2009)*, București, Compania CFR-SA, p. 180.

RESTITUIRI

Din istoria despărțirii bisericii orientale de cea apuseană

MAXIM POP

După finirea sinodului, Dioscor s-a dus – după cum se crede – la Constantinopol ca să esopere¹ de la împăratul aprobarea concluziilor sinodului efesean. Acesta a și emis, într-adevăr, un decret în care aproba și lauda în genere concluziile sinodului efesean și, în special, depunerea lui Flavian, Eusebiu din Dorileu, Domnus și Teodoret. Totodată a ordonat ca mitropoliții să impună episcopilor să subscrie simbolul nicean, fără ca să adauge sau să lase ceva din el și despre acesta să raporteze.

Pe când împăratul Teodosiu II, prin amestecul său în afacerile religioase, prin tutorizarea² sinoadelor a produs confuzie în Orient, nefericire pentru imperiu, s-a pregătit calea mohamedanismului, pe atunci pontificii în genere și Leo marele, în special, în acest timp de nefericire au fost apărătorii neobosiți ai bisericii și a omenirii. Dânșii au fost protectorii dreptății la care au apelat cei asupriți pe nedrept,

cum au fost Flavian și Teodoret.

Din cauza comunicației grele de atunci, Pontificele n-a fost încunoștințat de timpuriu despre decursul sinodului latrocinial³, de aceea a scris în 11 august lui Flavian. Încă o lună și jumătate a trecut până ce a primit știre despre cele întâmplate. La capătul lui septembrie sosi în Roma legatul său, diaconul Hilariu, și-i raporta despre cele petrecute în Efes. În 1 octombrie, ziua ordinării⁴ sale, a ținut Leo un sinod în care s-au condamnat toate ce s-au făcut în Efes în contra canoanelor. După aceea a adresat parte în numele său, parte în ale sinodului, epistole către împăratul Teodosiu, împărăteasa Pulcheria, către clerul și poporul din Constantinopol, arhimandriții de acolo, apoi către Atanasie din Tesalonic, Julian din Cosu și către Flavian a cărui moarte nu era cunoscută. În epistolele sale, între altele, a stăruit pentru convocarea unui sinod general. În februarie 450 veni împăratul Valentinian din Ravena la Roma, însoțit de mama sa Placidia și soția sa Eudoxia, ca să serbeze sărbătoarea Sfântului Petru (17 februarie într-o aducere aminte de ocuparea scaunului în Antiohia). Atunci merse Leo la împăratul și

¹ A obține ceva prin insistență

² Tutorare, autorizare.

³ Tâlănesc.

⁴ Instalare.

Maxim POP

împărăteasă, îi ruga să se întrepună¹ la Teodosiu ca acela să repare cele stricate prin sinodul efesean, convocând un sinod la Roma care să fie constituit din episcopii din toată lumea și în care episcopul Romei să poată examina cu scrupulozitatea toată afacerea și s-o decidă după regulile credinței. Fiecare a scris lui Teodosiu. Placidia a scris și Pulcheriei și a rugat-o să sprijinească dorințele pontificalui.

Teodosiu sau mai bine eunucul Chrisapiu, prin dânsul, a răspuns pontificalui cum că conciliul de la Niceea e destul și nu e lipsă de altul, cum că nu poate fi învinuit de către pontifice că s-ar fi abătut în oarecare punct de la credința părinților și cum că cei de judecată² la Efes au meritat-o aceea.

În timpul când s-a adresat pontificele la împăratul pentru ținerea unui sinod în Italia, s-a îndreptat către pontifice împăratul Teodosiu rugându-l să aprobe ordinarea noului episcop a Constantinopolului, Anatoliu. Acesta a fost prezbiter în Alexandria. Către capătul anului 449 a fost ordonat de episcop prin Dioscor. După alegere și ordinare a arătat pontificalui alegerea sa și s-a rugat de aprobare. Asemenea au scris și ceilalți episcopi care au luat parte la ordinare, însă fără a aminti ceva despre tulburările orientale. Pontificele a răspuns împăratului și a pretins mai întâi ca Anatoliu să-și documenteze ortodoxia sa prin condamnarea lui Nestorie și Eutyche, prin primirea epistolei lui Ciril către Nestorie și a epistolei dogmatice către Flavian. Cu răspunsul a trimis patru legați, doi episcopi și doi prezbiteri, prevăzuți cu instrucțiunile necesare care aveau să informeze despre ortodoxia lui Anatoliu. Pontificele s-a rugat în scrisoarea sa de împăratul ca, de cumva oarecare s-ar abate de la credința curată a bisericii romane și a Sfinților Părinți, atunci să conceadă ținerea unui sinod general în Italia. Afară de scrisoarea către împăratul, a mai scris și Pulcheriei, rugând-o să stăruiască pentru ținerea unui conciliu; și arhimandriților din Constantinopol cărora le-a comunicat cum că Anatoliu și ordinatorii săi au făcut arătare numai despre alegere, nu însă despre delăturarea³ eresurilor ca și când nu s-ar fi întâmplat în biserica aceea nici un scandal.

Întru aceea s-au întâmplat în Constantinopol mari schimbări. Chrisopiu, marele apărător a eutychienilor, a căzut în dizgrația împăratului și a fost exilat, împărăteasa Eudoxia s-a retras la Ierusalim și Pulcheria a venit iar la putere. Nu mult după aceea muri fratele său Teodosiu II. Pulcheria deveni împărăteasă și se căsătorii cu generalul Marcian, unul dintre bărbații cei mai bravi ai imperiului. Recunoscută fiind de împărăteasă din partea imperiului întreg și a împăratului apusean Valentinian, și-a început activitatea sa prin vindecarea rănilor făcute în corpul bisericii sub predecesorul său. pe episcopii catolici depuși și exilați i-a rechemat în diecezele sale, osemintele lui Flavian⁴ a dispus să le aducă în Constantinopol și să le așeze în Biserica Apostolilor, locul de înmormântare a episcopilor și împăraților, pontificalui i-a încunoștințat ridicarea sa pe tron, a recomandat guvernarea sa rugăciunilor pontificalui și și-a manifestat dorința de a restabili pacea bisericii prin ținerea unui sinod sub autoritatea pontificalui, care are inspecția supremă asupra credinței divine. Pe când au ajuns în Constantinopol legații trimiși la Teodosiu II, acesta era mort și Marcian pe tron. Dânsul a primit legații cu toată onoarea. În prezența legaților, a ținut Anatoliu un sinod la finea lui noiembrie 450, a condamnat pe Nestorie și Eutyche, a primit epistola dogmatică care a fost trimisă spre subscriere tuturor mitropoliților, cum s-a scris și de către episcopii apuseni. Mai mulți prelați, care s-au fost alăturat lângă Dioscor, pârându-le rău, și-au arătat dorința de a

¹ A interveni ca mijlocitor.

² Condamnați.

³ Înlăturare.

⁴ Acesta scăpând de viu din sinod a fost arestat și după aceea dus în exil în Epipa în Lydia, unde a murit a treia zi în urma maltratărilor sau în urma unui ordin secret dat păzitorilor, Rohrb., l. c., p. 176.

Din istoria despărțirii bisericii orientale de cea apuseană

fi primiți în comuniunea scaunului apostolic. Împăratul și împărăteasa au încunoștințat pe pontifice despre schimbarea împrejurărilor și l-au invitat la un sinod în imperiul său. Anatoliu a trimis la Roma trei preoți cu epistole ca documente despre ortodoxia sa. Pontificele a recunoscut acum pe Anatoliu, i-a și comunicat cum că-l recunoaște și aprobă cele decise în sinodul din urmă și dispozițiile în privința episcopilor care au arătat părere de rău pentru cele făcute. Aceia, însă, să fie deocamdată mulțumiți că sunt primiți în comuniune, iar lui Dioscor și a celorlalți corifei din sinodul latrocinial să nu se mai recite în diptic. Cu privire la invitarea împăratului, pontificele i-a descoperit cum că află de prisos ținerea unui sinod în Orient, după ce prin subscrierea epistolei dogmatice din partea celor mai mulți episcopi s-a asigurat credința în Orient. Și afară de aceea o nouă discuție dogmatică se părea a fi periculoasă și nici se putea admite, deoarece decizia bisericii adusă și fără sinod nu se putea supune nici unei retracțiuni. Ar fi fost, așadar, de a se pertracta numai despre grațierea celor vinovați, ceea ce s-a încredințat legaților și lui Anatoliu. Decizia asupra lui Dioscor și celorlalți corifei și-a rezervat-o pontificele pentru sine. Altcum episcopii apuseni n-ar fi putut participa la sinod în Orient și din cauza invaziei hunilor. Din această cauză pontificele ar fi voit ca cel puțin să se amâne ținerea sinodului la un timp mai bine venit. Împăratul a fost convocat sinodul pentru 1 septembrie 451 la Niceea, înainte de a fi primit scrisoarea pontificelui care, cu considerație la zelul împăratului, s-a alăturat la dispoziția aceluia și pe lângă legații trimiși mai înainte, a mai trimis încă doi, pe episcopul Paschassin din Lilibeu și pe preotul Bonifaciu care, împreună cu episcopul Julian din Cosu, aveau să-l reprezinte la sinod. Prezidiul a avut să-l poarte Paschasin. În privința participării în persoană, a declarat cum că acesta nu o poate face, parte pentru că prezența sa în Italia e necesară. Dreptul de prezidat l-a rezervat reprezentanților săi pe baza dreptului de primat.

În luna lui iulie 451 au plecat legații pontificali de la Roma având epistole recomandatoare de la pontifice adresate împăratului și împărătesei. La Niceea se adunase mai mulți episcopi, însă împăratul pentru război și alte afaceri a fost împiedicat a se prezenta în persoană. Din această cauză a recercat pe părinții sinodului de paciența și amânarea pertractărilor până va fi posibil să vină în persoană. Întârziind împăratul a se prezenta la sinod, episcopii adunați au făcut arătare împăratului cum că le merge rău la Niceea, mai ales celor slabi și morboși. În urmă acesta a dispus strămutarea conciliului la Calcedon. Episcopii au arătat împăratului cum că au scrupul față de locul acela, fiind prea aproape de Constantinopol și putându-se ușor întâmpla să se facă tumulturi de către nestorienii sau eutychieni. Marcian a provocat din nou pe episcopi să meargă la Calcedon și prin un emis a oprit a se ține adunări în Constantinopol.

Cu finea lui septembrie au părăsit episcopii Niceea și au pornit spre Calcedon. La 8 octombrie 451 s-a deschis conciliul și a ținut până în 1 noiembrie a aceluiași an, inclusiv. Ședința s-a ținut în biserica muceniței Eufemia, care era afară de cetate pe o colină cam 1.200 pași de la Bosfor, de pe care se vedea marea și câmpurile din jur. De toate au fost 16 ședințe. prezidiul l-au purtat în cele birocratice sau mai bine în cele externe comisarii împărătești, în cele bisericești legații pontificali. Cei dintâi au avut locul în mijlocul bisericii înaintea altarului, legații pontificali la stânga, care a fost locul de onoare. Lângă și după dâșii au ocupat loc Anatoliu din Constantinopol, Maxim din Antiohia, Talasiu din Cezarea Capadociei, etc. La dreapta au șezut Dioscor din Alexandria, Juvenal din Ierusalim, etc. După ce și-au ocupat episcopii scaunele, au pășit legații pontificali în mijloc și Paschasin zise: „Noi avem ordin de la sfântul și apostolicul episcop a Romei, care e capul tuturor bisericilor, cum că Dioscor nu poate avea loc în conciliu, de cumva s-ar ruga acesta să fie scos afară. Acestor din trebuie să-l împlinim. De vă place măririlor voastre (se înțeleg comisarii) acesta să se depărteze, altcum ieșim noi”. Paschasin a vorbit latinește, secretarul de stat Beronicianu a interpretat vorbirea

Maxim POP

grecește. Punându-se întrebarea că cu se inculpă Dioscor, legatul Lucentiu a răspuns: „Dioscor și-a arogat o jurisdicție care nu i-a competit și a cutezat a ține sinod (general) fără convoirea scaunului apostolic, ce nu s-a mai întâmplat și nu este iertat să se întâmple”. Paschasin a adaus cum că dâșii (legații) nu se pot abate de la ordinul episcopului apostolic, de la canoanele bisericii și tradițiile părinților. În urmă, după ce mai puseră comisarii întrebarea de sus și după ce s-a răspuns din nou din partea legaților, s-a dispus ca Dioscor să se pună în mijloc ca acuzat¹.

După acestea s-au început pertractările. Eusebiu din Dorileu păși la mijloc și propuse citirea acuzei sale contra lui Dioscor, care a fost dată împăratului și de către acesta sinodului. Comisarii au dispus să se citească acuza, iar Eusebiu să șadă ca acuzator lângă Dioscor. În scrisori se învinuiește Dioscor cum că a vătămat credința ca să introducă învățătura eretică a lui Eutyche și cum că a judecat cu nedrept pe Eusebiu. Comisarii au ordonat citirea actelor. Atunci se scoală Dioscor și pretinse ca mai întâi să se pertracteze chestiunea credinței. Comisarii reflectară: „Tu trebuie să răspunzi mai întâi la acuză, lasă dar să se citească actele ceea ce însușii ai propus”. S-a început cu scrisoarea de convocare a lui Teodosiu. fiindcă în aceasta s-a fost interzis expres episcopului Teodoret participarea la sinod, au observat comisarii: „Preaveneratul episcop Teodoret să intre și să participe la sinod pentru că preasfințitul Arhiepiscop Leon i-a redat episcopatul și preapiul împărat a demandat să ieie parte la conciliu”. Intrând Teodoret, se făcu un zgomot înfiorător, episcopii din Egipt, Iliria și Palestina, partizanii lui Dioscor, strigară: „Credința e în pericol, canoanele nu-i conced, aruncați-l afară”. Episcopii din Orient, Pont, Asia și Tracia însă strigară: „O foaie goală am subscris; cu lovituri de băte ne-au constrâns să subscriem; afară cu Maniheii! Afară cu inamicii lui Flavian, afară cu inamicii credinței!” Teodoret păși la mijloc și zise: „Eu am înaintat plânsoare la împăratul și am expus necuviința suferită, cer să se facă cercetare”. Comisarii ziseră: „După ce episcopul Teodoret a căpătat iar demnitatea sa prin arhiepiscopul Romei a pășit acum ca acuzator. Ca să nu se întâmple dezordine să terminăm cele începute. Prezența lui Teodoret nu va fi spre dauna nimănui. Toate drepturile care le aveți voi față de el și față de voi, rămân rezervate”. Punându-se după aceea Teodoret în mijloc lângă Eusebiu din Dorileu, strigară orientalii: „e demn de el”, iar egiptenii: „nu-l primiți ca episcop, că el nu-i episcop; afară cu inamicii lui Dumnezeu, afară cu jidovii”. Orientalii strigară iar: „Ortodoxul în sinod, afară cu revoluționarii și ucigașii”. așa ținură strigările de o parte și de alta până când pășiră comisarii și ziseră: „Atare strigăte vulgare nu se cuvin episcopilor și nu folosesc nici unei părți, să ascultați așadar în liniște continuarea citirii actelor”. Mai strigară încă o dată „numai pe unul îl alungați afară (pe Teodoret)”, însă fură îndrumați la ordine și secretarul continua citirea actelor.

După citirea alor șapte acte, lua Dioscor cuvântul și întreba pentru ce-l făcu numai pe el culpabil pentru depunerea lui Flavian, a lui Eusebiu și a altora, când, după cum se vede din acte, sentința adusă în sinod s-a format în coînțelegere cu Juvenal din Ierusalim și Talasiu din Cezarea, care asemenea au fost denumiți prin împăratul de judecători și când întreg sinodul și-a dat consimțământul la aceea? Atunci orientalii strigară cum că nimeni n-a consimțit, cum că au fost constrânși, au fost bătuți, au subscris un papir gol, au fost amenințați cu exil și constrânși de soldați cu băte și săbii. În fine strigară: „Ce sinod cu săbii și băte! Dioscor a avut cu intenție soldații la îndemână! Afară cu ucigașul! Soldații au depus pe Flavian”!

Episcopul Ștefan din Efes a adaus cum că primind pe Eusebiu și alți câțiva în comuniunea sa au venit comisarii sinodali Elpidiu și Eulogiu cam cu 300 de soldați și călugări de-a lui Eutyche la locuința episcopescă și l-au amenințat că-l vor ucide, toate s-au făcut cu

¹ *Preotul Român*, Gherla, Anul XV, 1889, nr. 3, p. 110-115.

Din istoria despărțirii bisericii orientale de cea apuseană

forța, el a fost reținut în biserică până a subscris. Dioscor și episcopii egipteni i-au râs pentru că au subscris de frică, pe când se trata cu credința, care nu trebuie negată pentru nici un preț. În privința subscrierii papirului alb s-a rugat Dioscor să fie întrebați că dacă ar fi lucrul așa, cum ar sta în protocol vorbirile lor contrarii?

Comisarii regești și senatorii au voit ca deocamdată să se treacă peste acușările speciale până se vor citi toate actele, ceea ce s-a și ordinar. Secretarul începu a citi protocolul sinodului latrocinial. Îndată, la început se plâneră orientalii cum că legatul pontifical Iuliu de Puzzuoli nu a fost admis la sinod, cum că lui Flavian s-a dat locul al cincilea și nu s-a citit în sinod scrisoarea lui Leon, deci cu jurământ de șapte ori a promis Dioscor că va lăsa să le citească. Cercetând mai de aproape, au aflat comisarii cum că Dioscor n-a voit să se citească deși a promis cu jurământ. Citindu-se confesiunea credinței lui Eutyche, Vasiliu din Seleucia a observat cum că dânsul cu provocare la doctrina cea adevărată a cerut răspuns de la ecleziarh. La aceasta au observat comisarii că dacă dânsul a fost așa ortodox, de ce a subscris la sentința de de judecare a lui Flavian? De frică, fu răspunsul său. episcopii orientali și cei din partida lor strigară: „Toți am greșit, ne rugăm de iertare”. Comisarii observară: „La început ați zis că ați fost forțați a subscrie de judecarea lui Flavian pe un papir alb”. Episcopii repetară: „Toți am greșit, ne rugăm de iertare”. A trei oară strigară Talasiu din Cezarea, Eusebiu din Ancyra și Eustatiu din Beirut: „Toți am greșit, toți ne rugăm de iertare”.

Citindu-se actele mai încolo, Eusebiu de Dorileu se plânse că nu i s-a conces a intra în sinod, deși aceasta a pretinsu-o Flavian. Dioscor și soții săi au pus aici vina pe Elpidiu. Comisarii n-au primit scuzarea. Atunci zise Dioscor: „Voi mă acuzați că am vătămat canoanele, cum se observă acele acum, când se admite Teodoret”? „Episcopul Teodoret e admis ca acuzator, ați auzit din gura lui” – așa reflectară comisarii. „Pentru ce șede pe scaunul unui episcop”? întreba Dioscor. I se răspunse: „Episcopul Eusebiu și episcopul Teodoret șed pe scaunul de acuzatori cum stați voi pe scaunul de acuzați”.

După actele conciliabului efesean se citiră actele sinodului constantinopolitan alegate la cele ale conciliabului. Când se citi epistola lui Ciril către Ioan de Antiohia¹, strigară toți episcopii: „Noi credem ca Ciril. Anatema acela care nu crede așa”. Orientalii ziseră: „Așa a crezut Flavian, aceasta a operat-o, pentru aceea fost depus”. Egiptenii adăugaseră: „așa credem cu toții”, iar orientalii: „așa crede împăratul, senatul și toată lumea”. În fine, strigară cu toții, comisari, senatori și întreg sinodul: „așa crede împăratul, așa crede împărăteasa, așa credem toți”. Întru aceea orientalii strigară: „aruncați afară pe ucigașul lui Flavian”! comisarii văzând că egiptenii vor să apară acum așa ortodocși, întrebară: „dacă credeți așa, pentru ce ați primit în comuniunea voastră pe Eutyche, care învăța contrariul, pe Flavian și Eusebiu însă i-ați depus”? Dioscor neștiind să deie alt răspuns, s-a provocat la acte. S-a citit apoi ceea ce a adus înainte Eustatiu în sinodul efesean, susținând cum că Ciril s-ar fi pronunțat pentru o natură în Christos. Atunci strigară orientalii: „acesta este eutychean, dioscorian”. Dioscor însă a afirmat cum că nici dânsul nu admite amestecarea naturilor. Eustatiu, luat de scurt pentru vorbele sale de către comisari, neavând ce răspunde, a mărturisit: „Am greșit”. După aceea s-a citit mărturisirea credinței lui Flavian făcută în sinodul din Constantinopol. Comisarii provocară pe episcopi să judece asupra ei. Legatul Paschasin, Anatoliu din Constantinopol, legatul Lucentiu, Maxim din Antiohia, Talasiu din Cezarea, Eusebiu din Ancyra, Eustatiu din Beirut și după dâșii toți orientalii aflară credința lui Flavian de ortodoxă. Juvenal din Ierusalim s-a pronunțat asemenea și după aceea lăsând locul s-a mutat pe partea unde ședeau legații pontificali și orientalii, care l-au primit cu aplauze. Asemenea a făcut Petru din Corint cu episcopii din Ahaia, Macedonia și Epir și mulți alții. Dioscor văzându-se lipsit de partidă, zise: „Flavian s-a

¹ Ori către Nestorie?

Maxim POP

de judecat pe drept pentru că și după împreunare a susținut două naturi. Eu pot documenta din Atanasie, Grigore și Ciril, cum că după împreunare poate fi vorba despre o natură a lui „logos”. Altcum, mă rog încă o dată, ca mulți alții, să se citească mai departe.

Din citirea actelor s-a văzut cu ce forță a esoperat Dioscor depunerea lui Flavian și primirea doctrinei eutychiene. Comisarii s-au convins despre nevinovăția lui Flavian și Eusebiu, au amânat chestiunea dogmatică pentru ședința următoare, au provocat pe episcopi să-și dea fiecare mărturisirea credinței în scris și au declarat cum că împăratul e decis a nu se despărți niciodată de învățătura care este expresă în simbolul de la Niceea și Constantinopol, în scrierile Sfinților Părinți Grigore, Vasile, Atanasie, Hilariu, Ambrozie, Ciril, precum și în epistola pontificalului Leon către Flavian. După aceea adăugaseră: „Fiindcă prin citirea actelor și mărturisirea unor capi ai sinodului s-a arătat cum că Flavian și Eusebiu au fost judecați pe nedrept, aflăm a fi drept ca episcopului din Alexandria, lui Juvenal din Ierusalim, Talasie din Cezarea, Eusebiu din Ancyra, Eustatie din Beirut și Vasiliu din Seleucia care au prezidat în sinod, să se dicteze aceeași pedeapsă și că sinodul conform canoanelor, să-i lipsească de demnitatea episcopală”. Orientalii strigară: „judecata e dreaptă”. Cei din Iliria: „Toți am greșit, toți ne rugăm de iertare”. Cu aceasta s-a încheiat prima ședință¹.

Ședința a doua s-a ținut în 10 octombrie 451. La aceasta n-a participat Dioscor și ceilalți episcopi despre a căror depunere s-au pronunțat comisarii. Aceștia au rezumat pe scurt pertractările ședinței trecute în privința justificării lui Flavian și Eusebiu și apoi au propus ca episcopii să se pronunțe supra credinței adevărate. Aceștia au observat cum că credința s-a expus pe deplin în mărturisirea părinților de la Niceea și Constantinopol și de cumva ar fi de a se explica ceva mai pe larg cu privire la eresul eutyhian, aceea s-a făcut prin arhiepiscopul Romei în epistola către Flavian. Aceasta au subscris-o toți și așa nu e lipsă de o nouă formă de credință. După mai multe pertractări, la propunerea lui Cecropin din Sevastopol, s-a citit simbolul niceno-constantinopolitan și scrierile lui Ciril către Nestorie și orientali. Episcopii au strigat: „așa credem cu toții! Pe această credință suntem botezați, pe aceasta botezăm; aceasta e credința pontificalului Leon, aceasta a fost credința lui Ciril; așa a explicat-o pontificele Leon; așa crede Leon și Anatolie; așa cugetă, crede și a scris arhiepiscopul Leon”. Citindu-se apoi și epistola lui Leon către Flavian, strigară iar episcopii: „Aceasta e credința părinților, aceasta e credința apostolilor! Așa a vorbit Petru prin Leon, așa au învățat apostolii”. Cu toate acestea, episcopii din Palestina și Iliria au avut unele dubii. În urma aceasta, comisarii le dădură episcopilor timp de 5 zile în care, adunându-se la Anatolie, să se înțeleagă și să se învețe cei care au dubii. Cerând apoi episcopii ca să se admită părinții la sinod (înțeleg pe cei care au prezidat cu Dioscor), comisarii au zis: „Să se ducă în îndeplinire ce s-a enunțat”. Cu aceasta s-a terminat ședința a doua.

Ședința a treia din 13 octombrie, ținută fără comisari, a deschis-o arhidiaconul Aetiu din Constantinopol ca prim notar al sinodului și a înștiințat cum că Eusebiu din Dorileu a înaintat o nouă plânsoare în contra lui Dioscor, care voiește a o comunica. Legatul Paschasin observă cum că pontificele Leon l-a încredințat cu prezidiul, deci toate au să treacă prin mâna sa și așa ordonă citirea acestei plânsoari. În plânsoare susține cum că Dioscor a primit în comunitatea sa pe Eutyche care a fost judecat de eretic, cum că pe dânsul (pe Eusebiu) l-a exclus de la sinodul din Efes, l-a împiedicat pe el ca și pe Flavian de a se apăra, l-a depus din demnitatea bisericească, în protocol a dispus să se ieie altceva, nu aceea ce s-a vorbit. În fine, se ruga să se decidă cum că cele făcute față de el se declară de nule și să fie introdus iar în demnitatea sa, să se anatemizeze doctrina lui Dioscor și să fie pedepsit. Verbal, a adus cum că voiește a-și susține acuza în fața lui Dioscor. Paschasin a și trimis doi preoți ca să invite pe Dioscor a se prezenta la

¹ *Preotul Român*, Gherla, Anul XV, 1889, nr. 5, p. 195-199.

Din istoria despărțirii bisericii orientale de cea apuseană

ședință. Nevoind a veni, a trimis trei episcopi. Nici acum n-a voit a se prezenta. Din nou s-a trimis trei episcopi cu o provocare în scris, însă tot fără rezultat. Acum se scuza că e morbos. Reflectând trimișii sinodului că numai acum a fost sănătos, s-a scuza că mai înainte cum că nu sunt de față comisarii împărătești. La propunerea lui Eusebiu s-a decis a se cita a treia oară. Întru aceea veniră din Alexandria clerici și laici înaintea sinodului cu acuze contra lui Dioscor. Paschasin întrebă pe acuzatori că voiesc a documenta învinuirile ridicate în contra lui Dioscor. Declarându-se că voiesc, se citiră toate patru acuzele, care erau toate adresate „Arhiepiscopului și patriarhului Marii Rome, Leon, și sfântului sinod general”. În cea dintâi arăta, diaconul de Alexandria Teodor, cum că Dioscor l-a depus din oficiu fără să se fi ridicat în contra-i ceva învinuire, verbal ori în scris, numai pentru că a fost încredințat lui Ciril. Mai încolo, spune cum că Dioscor a blasfemiât Sfânta Treime, e părtaș la omor, la tăiere de arbori străini, la aprindere și ruinare de case și, peste tot, duce o viață rușinoasă. Ba încă a făcut și mai mari rele decât au fost cele față de Flavian, el a cutezat a excomunica scaunul apostolic din Roma și pe zece episcopi egipteni i-a forțat să subscrie excomunicarea. Pentru documentarea acestora vrea să aducă mărturii. Cam de același cuprins a fost a doua acuză a diaconului Ischirion, care mai adăugă cum că banii destinați pentru fundații i-a dăruit teatraliștilor, cum că în locuința și scaldă lui Dioscor umblă muieri de rău renume și, în fine, cum că i-a amenințat chiar viața. A treia acuză a fost ridicată de preotul Atanasie care spune cum că Dioscor i-a luat ereditatea rămasă de Ciril, a fugit dinaintea lui la Constantinopol unde, prin dispoziția lui Chrisapiu, amicul lui Dioscor, a fost arestat. Cu sacrificarea averii și a altor sume împrumutate și-a cumpărat libertatea. Lui Nomus, soțul lui Chrisapiu, i-a dat 1400 punți de aur. De șapte ani rătăcește ca cerșetor și se roagă să i se restituie ceea ce i-a luat Nomus, ca să poată îndestuli creditorii. Toate voiește a le documenta. Al patrulea acuzator a fost laicul din Alexandria, Sofroniu, care l-a acuzat că a blasfemiât Sfânta Treime, a comis adulter și crimă de vătămare a Majestății. toate le poate documenta. Sinodul a decis ca toate scrisorile de acuzare să se includă în protocol, iar Dioscor să fie citat a treia oară. Și a treia citare a rămas fără rezultat. Legatul pontifical Paschasin provocă acum pe episcopi să-și dea părerea că ce se întâmplă cu Dioscor. După ce și-au dat episcopii părerile, legații au rezumat învinuirile ridicate contra lui Dioscor așa: Prin ședința de astăzi și cea mai înainte s-a dovedit ce a cutezat Dioscor în contra ordinii sfinte și a disciplinei bisericești. Trecând peste multe altele, dânsul a primit în comuniunea sa pe Eutyches cel cu asemeni simțăminte, care a fost legal depus de către episcopul său Flavian, înainte de a se fi întrunit cu ceilalți episcopi în sinodul efesean. Celorlalți episcopi și membri ai sinodului le-a iertat scaunul apostolic cele ce au făcut acolo nu cu voia și ei încă s-au arătat ascultători de arhiepiscopul Leon și sinodul general, Dioscor însă până în momentul de față a perseverat cu superbie la cele de care trebuia, mai curând, să se tânguiască. Afară de aceea, în Efes n-a lăsat să se citească epistola lui Leon către Flavian, deși a fost rugat mai de multe ori și a promis cu jurământ. În loc ca mai târziu să-și vină în ordine ca și ceilalți, a excomunicat chiar și pe arhiepiscopul Leon. S-au așternut sfântului sinod mai multe scrisori acuzatoare în contra lui și nevenind în sinod după trei provocări și-a zis singur judecata asupra sa. După aceasta legații pronunțară sentința: Pentru aceea preasfințitul arhiepiscop de Roma, Leon, prin noi și preasfântul sinod prezent și în comuniune cu preafericitul apostol Petru, care e piatra și reazimul bisericii catolice și piatra fundamentală a credinței ortodoxe, pe acest Dioscor l-a lipsit de episcopat și l-a declarat dezbrăcat de toate demnitățile preotești. După aceasta va decide acest preasfânt și mare sinod asupra numelui Dioscor ce i se va părea conform canoanelor”.

Toți cei de față, în frunte cu Anatoliu, patriarhul Constantinopolului și Maxim, patriarhul Antiohiei au aderat la această sentință și au scris depunerea lui Dioscor. Documentul de depunere suna: „Sfântul și marele sinod... către Dioscor. Să știi că tu pentru disprețuirea canoa-

Maxim POP

nelor dumnezeiești, pentru neascultarea ta de sinod, deoarece afară de alte greșeli ale tale n-ai dat ascultare triplei sale provocări, în 13 octombrie prin sfântul sinod general ai fost depus din oficiul episcopesc și scos din toate funcțiunile preoțești”.

Sentința i s-a înmănat numaidecât, înștiințându-se și clericii lui Dioscor despre aceasta, cu acea adăugire ca să conserve averile bisericii din Alexandria, pentru că au să dea rațiune despre ele viitorului episcop din Alexandria. Prin un plăcut afișat în Constantinopol și Calcedon s-a dezmințit faima că Dioscor ar fi fost repus iar în oficiul său. Împăraților Marțian și Valentinian III au trimis copii din protocoale cu câte o comisivă în care se motivează depunerea lui Dioscor și se exprima speranța în aprobarea sentinței. Mai pe larg s-a scris împărătesei Pulcheria presupunând aprobarea ei și încheia cu cuvintele: cine este așa zelos pentru lucrul dumnezeiesc ca Pulcheria, nu poate să fie trecut cu vederea de darul dumnezeiesc.

La 17 octombrie 451 s-a ținut a patra ședință la care au participat iar comisarii împărătești și senatul. Mai întâi se citi din protocolul ședinței a doua pasajul unde au dat comisarii un termen de cinci zile pentru dezbateră chestiunii dogmatice și au provocat pe episcopi să comunice ce s-a decis despre acest obiect. Paschasin, în numele colegilor, a răspuns cum că sinodul urmează simbolul de la Niceea și Constantinopol, pe lângă aceea mărturisirea lui Ciril dată în Efes și epistola preasfințitului Leon către Flavian, fără de a adăuga ori sustrage ceva. Traducându-se această declarație în grecește, toți episcopii strigară: „așa credem toți, pe acesta suntem botezați și botezăm înșine; aceasta am crezut-o și mai credem încă”. În urmă, aceasta pretinseră comisarii să jure episcopii pe Evanghelie cum că oare suna declarația celor 318 părinți din Niceea și a celor 150 din Constantinopol cu scrisoarea preaonoratului arhiepiscop Leon. Toți se declarară afirmativ și în urmă strigară: „părinții la sinod! Cei care consimt la sinod! Cei care au subscris la sinod! Mulți ani împăratului, împărătesei! Cei cinci au subscris credința, ei cred ca Leon”. Acei cinci a căror admitere la sinod o pretindeau episcopii au fost Juvenal din Ierusalim, Talasiu din Cezarea, Eusebiu din Ancyra, Vasiliu din Seleucia, Eustatiu din Beirut, care au prezidat cu Dioscor în sinodul latrocinial. Comisarii raportară despre aceasta împăratului. Acesta a lăsat decizia asupra lor sinodului. Cu toții se rugară să fie admiși. Intrând cei cinci în sinod și luându-și locurile, strigară cu toții: „aceasta a făcut-o Dumnezeu, mulți ani împăratului, senatului și comisarilor! Acum este unire deplină și pace deplină între biserici”.

După aceasta conceseră comisarii la 13 episcopi egipteni să intre în sinod. Aceștia au fost așternut împăratului o rugare în numele tuturor episcopilor din Egipt. În rugare susțin cum că țin tare în credința catolică și condamnă eresurile și, mai ales, eresul că Isus a adus trup din cer și nu l-a primit din preacurata vergura Maria. S-a iscat o dispută în privința lor. Sinodul a pretins ca dâșii să subscrie epistola scaunului apostolic. Dâșii s-au scuzat cu o datină a lor în urma căreia nu pot subscrie fără de a se declara arhiepiscopului lor. Stând sinodul pe lângă pretenția că dâșii s-au rugat să nu-i constrângă la aceea, că atunci îi vor ucide ceilalți episcopi de acasă. După ce se rugară de repetate ori și se aruncară și jos, propuseră comisarii ca după ce dâșii nu sunt contrari credinței, ci numai din datina vigentă la ei nu subscriu până vor avea arhiepiscop să fie deținut în Constantinopol, până se va ordina un arhiepiscop pentru Alexandria.. legatul Paschasin observă cum că pentru aceasta trebuie să deie garanția, iar legații adăugaseră ca să se oblige cel puțin cu jurământ.

La ordinea zilei se puseră rugarea mai multor călugări, între care și renumitul Barsuma, ca să repună pe Dioscor. Fiind ascultați, ei au dovezi de neștiință și cerbicosia¹. Li s-a dat un termen de trei zile, după aceea de 30 de zile ca să cugete și să se supună. Dâșii susținură cum că împăratul le-a promis a-i asculta înaintea Sfintei Evanghelii. Întrebat fiind împăratul, a răs-

¹ Încăpățânare.

Din istoria despărțirii bisericii orientale de cea apuseană

puns cum că atunci nu ar fi convocat conciliul.

În 20 s-a comunicat răspunsul împăratului.

Călugării au rămas în cerbicosia lor, pentru care au fost delăturați de către împăratul la rugarea pontificelui, cum se vede din epistolele acestuia.

În aceeași zi (20 octombrie) s-a pertractat cearta pentru jurisdicție între Photiu din Tyr și Eustatiu din Beirut, care pe baza unei legi exoperate¹ de la Teodosiu II, ridicându-se cetatea la mitropolie și-a arogat dreptul de jurisdicție și ordinare asupra celor șase dieceze ținătoare mai înainte de mitropolia Tyrului. Rezultatul dezbaterii a fost că s-a pronunțat ca principiu cum că decretul împărătesc care sunt contra canoanelor n-au valoare. Comisarii adăugaseră cum că aceasta se va observa în toate provinciile².

(va urma)

5. Naszód : Park

NĂSĂUD: Parcul cu Biserica Greco-Catolică văzută din spate
Carte poștală editată de Fotofilm la Cluj, circulată în 05.08.1943

¹ Realizate.

² *Preotul Român*, Gherla, Anul XV, 1889, nr. 6, p. 225-230.

DIN GRANIȚĂ

Calea ferată Beclean pe Someș - Rodna Veche

RADU BELLU

Dorind să se apropie de frații noștri din Țara Dornelor, de la Beclean pe Someș a pornit o cale ferată peste plaiurile Năsăudului până la Rodna Veche unde, din mai multe motive, s-a oprit.

În lungime de 69 km, calea ferată Beclean pe Someș - Rodna Veche a fost pusă în circulație în trei etape (1907-1909) de Societatea Anonimă a Căilor Ferate din Părțile Năsăudului, servind pentru exploatarea pădurilor din Munții Rodnei.

La 18 decembrie 1938, odată cu deschiderea căii ferate Ilva Mică - Vatra Dornei, stația Rodna Veche va rămâne o stație înfundată pe o mică ramură feroviară.

Scurt istoric

La sfârșitul secolului trecut exploatarea lemnului din pădurile Munților Rodnei, ținut locuit de harnicii țărani din părțile Năsăudului ce au dat țării pe George Coșbuc, Liviu Rebreanu și mulți alți oameni luminați, atrăsese interesul Austro-Ungariei.

Lemnul, atât de necesar Ungariei și Austriei, trebuia scos cu orice preț din Văile Anieșului, Sălăuței, Vinului și multe altele, unde apăruseră numeroase ferăstraie așezate pe ape repezi ce se vărsau în Someșul Mare.

Dar, cea mai dificilă problemă rămânea transportul mărfurilor și a materiilor prime, cu carul pe drumurile someșene care, de cele mai multe ori, deveneau impracticabile pe vreme ploioasă sau iarnă.

Lemnul se putea transporta numai vara pe timp uscat, în cantități mici, scump și cu mare încetineală.

Era evident pentru toți proprietarii de păduri că singura șansă a lor era construcția de căi ferate pe Văile Someșului, eveniment mult așteptat de toată lumea, odată ce calea ferată apăruse în Transilvania.

Un prim pas a fost făcut de societatea Căilor Ferate din valea Someșului care, la 15 septembrie 1881, a legat Apahida cu Dejul.

Construcția căii ferate Apahida - Dej și Dej - Ocna Dejului în scurtă vreme a dat rezultate economice spectaculoase și, cu capitalul acumulat de societate, au fost construite în continuare alte căi ferate, printre care și calea ferată Dej - Beclean pe Someș - Bistrița, pusă în funcție la 3 mai 1886, când s-a apropiat de Valea Someșului mare și putea înainta și spre Munții Rodnei.

Nu este lipsit de interes nici aspectul strategic al acestei linii prin care Guvernul de la Budapesta dorea ca de la Rodna Veche să treacă munții și să facă legătura cu Bucovina.

În 1889 parlamentul de la Budapesta a acordat prefectului Bannfy și contelui Teleky Junior concesiunea de construire a unei căi ferate pe care Ministerul Ungar al Comunicațiilor o prelungește cu încă un an, pentru a se putea face lucrări pregătitoare de construcție a unei căi ferate vicinale de la Beclean pe Someș pe valea Someșului Mare la Rodna Veche.

Criza economică ce bântuia la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX a zădărnicit această investiție foarte importantă pentru transporturile forestiere de la fabricile de cherestea din Fiad, Ilva Mică și Valea Mare și implicit pentru averile grănicerești.

După stabilizarea situației financiare, conform filei de concesiune nr. 1059/06, în iarna anului 1906 se înființează la Cluj societatea Anonimă a Căilor Ferate Vicinale din Părțile Năsăudului cu scopul principal de a construi linia Beclean pe Someș - Ilva mică - Rodna Veche cu o prelungire până la Vatra

Radu BELLU

Dornei, având un capital social de 4.330.000 coroane.

Societatea mai avea drept obiect de activitate și cumpărarea pădurilor, fabricilor și terenurilor din ținut. Capitalul social a fost de 5.123.600 coroane obținut prin emiterea acțiunilor de bază cu valoare de 600 coroane și acțiunilor de prioritate în valoare de 1000 coroane bucata. Acțiunile de prioritate ale societății au fost achiziționate de câțiva bancheri și oameni de afaceri, iar restul acțiunilor de bază au fost susținute astfel:

- ajutor de stat 433.000 coroane;
- plata în contul transportului poștal 200.000 coroane;
- contribuție a Direcției Pădurilor Bistrița 873.500 coroane;
- acțiuni particulare 9.100 coroane.

Linia Beclean pe Someș - Rodna Veche a fost construită în trei etape, primele lucrări începând în primăvara anului 1906, la 15 noiembrie 1906 fiind deschisă linia Beclean pe Someș - Năsăud (28 km.).

Lucrările au continuat și la 5 ianuarie 1907 a fost deschis și tronsonul Năsăud Ilva Mică (28 km.).

În primăvara anului 1907, conform filei de concesiune nr. 78.505/1907, lucrările au început pe tronsonul Ilva Mică - Rodna Veche, dar din cauza greutăților întâmpinate la construcția tunelului Sângeorz (180 m.) ce necesita lucrări importante de excavare și a insuficienței fondurilor, tronsonul Ilva Mică - Rodna Veche a fost terminat numai la începutul lunii noiembrie 1909.

Joi, 18 noiembrie 1909, a avut loc revizia tehnică a căii ferate Ilva Mică - Rodna Veche la care au participat Zaymus - delegatul Ministerului Comerțului de la Budapesta, pronotarul dr. Scridon din partea comitatului, consilierul tehnic Kemeny din partea Societății și o comisie compusă din 8 membri, costul liniei fiind de 132.427 coroane/km. cale ferată.

La verificările efectuate asupra liniei, s-a concluzionat că a fost bine făcută și la 19 noiembrie 1909 a fost dată în circulație cu stațiile Sângeorz, Maieru și Rodna Veche, așa cum ne informează „Gazeta de Transilvania” nr. 245 din 25 noiembrie 1909.

Tarifele erau stabilite de Societatea Anonimă a Căilor Ferate din Părțile Năsăudului, deși exploatarea căii ferate Beclean pe Someș - Rodna Veche a fost încredințată de la început Societății Căilor Ferate din Valea Someșului, care a exploatat-o până la 1 februarie 1923, când linia a trecut în exploatarea C.F.R., acțiunile fiind răscumpărate de statul român.

La 15 martie 1938 Societatea își va muta sediul de la Cluj la București, în clădirea Regionalei C.F.R. București.

Prin Decretul lege publicat în Monitorul Oficial nr. 237 din 12.10.1939 Ministerul Lucrărilor Publice a cumpărat întregul patrimoniu al Societății Căilor Ferate Vicinale din părțile Năsăudului, având ca urmare încetarea activității acestei societăți. tribunalul Ilfov a ratificat actul de vânzare-cumpărare al patrimoniului societății de către statul român (M. O. 46/1940).

Începând din 30 august 1940 și până în toamna anului 1944 calea ferată Beclean pe Someș - Rodna Veche a fost exploatată de M. A. V. (operatorul de transport feroviar de stat maghiar) și a suferit serioase distrugerii în urma retragerii armatelor ungaro-germane.

Tunelul de la Sângeorz, construit la 1 ianuarie 1907 între stațiile Sângeorz și Rodna Veche în lungime de 180 m., a fost distrus complet la ieșire pe o lungime de 14 m., inclusiv portalele. Din această cauză linia ferată Ilva Mică - Rodna Veche a fost închisă complet pentru circulație din 20 septembrie 1944 până în vara anului 1946.

După terminarea războiului și această linie a trecut printr-un îndelung proces de modernizare a elementelor sale principale: suprastructura căii, sistemul de remorcare și instalațiile de siguranța circulației.

Construcția căii ferate Beclean pe Someș - Rodna Veche

Calea ferată Beclean pe Someș - Rodna veche, în lungime de 69 km., a fost construită de Societatea Anonimă a Căilor Ferate din Părțile Năsăudului între anii 1906-1919 după proiectele executate de specialiști ai Societății Căilor Ferate din valea Someșului.

Lucrarea s-a executat în trei etape astfel:

- la 15.11.1906 a fost dată în funcțiune linia Beclean pe Someș - Năsăud;
- la 15.01.1907 a fost dată în funcțiune linia Năsăud - Ilva Mică;

Calea ferată Beclean pe Someș - Rodna Veche

- la 19.11.1909 a fost dată în funcțiune linia Ilva Mică – Rodna Veche.

De la Beclean pe Someș (256 m.) calea ferată simplă normală pornește de la vest spre est paralel cu calea ferată Beclean pe Someș - Sărățel, până la km. 29+100, de unde se desparte spre stânga și începe să urce până la Salva (301 m., altitudine față de nivelul mării) și Năsăud, centru politic și cultural al ținutului, aflat pe malul Someșului Mare în mijlocul Depresiunii Subcarpatice a Năsăudului.

De aici, linia continuă să urce pe lângă Someșul Mare până în centrul forestier Ilva mică (393 m.), pătrunzând din Valea Someșului Mare până la limita sudică a Munților Rodnei, de la sud la nord. Punctul final este centrul minier Rodna Veche (510 m.) aflat la poalele Munților Rodnei.

Linia a fost construită cu șină și ramificații de tip 23,6 ce permit o sarcină de 12 tone/osie și o viteză de 40 km./h., având o rază minimă de curbura de 200 metri și declivitate maximă de 12 mm./m. între stația Sângeorz-Băi și Rodna Veche.

Linia Beclean pe Someș - Ilva Mică a fost refacționată între anii 1952-1957 cu șină și ramificații tip 34,5 și 40, iar porțiunea Ilva Mică – Rodna Veche a fost refacționată cu șină tip 40 SB.

Au mai fost efectuate refacții cu șină tip 65, care a permis sporirea vitezei de circulație și ridicarea sarcinii pe osie astfel:

- în anul 1985, între stațiile Beclean pe Someș și Salva;
- în anul 1988, între stațiile Beclean pe Someș și Mogoșeni;
- în anul 1989, între stațiile Salva și Ilva Mică.

Alte linii ramificate

La 18 decembrie 1938 a fost dată în funcțiune calea ferată normală, simplă, racordată din stația Ilva Mică la Vatra Dornei, care a definitivat legătura Transilvaniei cu Bucovina, Moldova și Basarabia, moment în care linia Ilva Mică – Rodna Veche a rămas o linie secundară, înfundată, de importanță redusă.

După anul 1900 Societatea pentru Exploatarea pădurilor „Regna” construiește o serie de căi ferate cu ecartament de 760 mm. și tracțiune cu abur, principală fiind linia Ilva mică – Iliuța, în lungime de 35 km. cu o ramificație de 7 km. pe pâraul Tisa și alta de la Leșul Ilvei la Lunca Ilvei Sat în lungime de 30 km.

Distruse în parte de război în anul 1944, a fost refăcut parțial linia Leșul Ilvei – Lunca Ilvei, fiind exploatată până în anul 1970.

Stații –halte

Nr. crt.	Denumirea	Poziția km.	Data înființării	Linii de circulație			
				La înființare		1994	
				Nr. linii	L m	Nr. linii	L m
1.	Beclean pe Someș	25+744	03.05.1886	4	350	12	850
2.	Hc Cociu	-	15.10.1906	-	-	-	-
3.	Hm Mogoșeni	-	după 1950	4	650	4	650
4.	Hc Nimigea	7+750	după 1950	-	-	-	-
5.	Nimigea	9+925	15.11.1906	3	250	3	691
6.	Hc Mititei	-	15.11.1906	-	-	-	-
7.	Salva	17+190	15.11.1906	2	280	6	750
8.	H. Năsăud	-	1991	-	-	-	-
9.	Năsăud	23+484	15.11.1906	3	280	6	700
10.	Rebrișoara	28+249	05.01.1907	2	240	3	720
11.	Hc Nepos	-	05.01.1907	-	-	-	-
12.	Hm Feldru	38+214	05.01.1907	3	144	3	144
13.	Ilva Mică	43+323	05.01.1907	-	-	-	-
14.	Sângeorz-Băi	51+909	19.11.1909	4	266	4	266

Radu BELLU

15.	Hc Maieru	-	19.11.1909	-	-	-	-
16.	Hch Anieș	61+522	19.11.1909	2	321	desființată	
17.	Rodna Veche	63+942	19.11.1909	2	300	4	463

Linii industriale

Nr. crt.	Stația de racord	Denumirea liniei industriale	Data înființării	Lungimea m.
1.	Năsăud	IMP Năsăud	-	1200
2.	Rebrișoara	Combinatul minier	-	800
3.	Sângeorz-Băi	Apemin	-	20
4.	Sângeorz-Băi	IACT	-	106
5.	Sângeorz-Băi	Carierile CFR	-	512
6.	Anieș	IFET Anieș	-	desființată
7.	Rodna Veche	Mineritul Rodna	-	150

Traficul de călători în perioada 1907-1994 (perechi trenuri/zi)

Anul	1907	1914	1928	1938	1950	1960	1970	1980	1994
Tren personal	-	3	2	3	-	-	-	-	1
Tren mixt	1	-	-	-	2	4	4	3	5

Mijloace de remorcare

La punerea în funcțiune a căii ferate Beclean pe Someș - Rodna Veche, pe toată lungimea ei, la 5 ianuarie 1907, exploatarea a fost încredințată Societății Căilor Ferate din valea Someșului ce dispunea de personal și de material rulant. Din acest motiv au fost folosite locomotivele din Depoul Dej, despre care s-au prezentat date în monografia căii ferate Apahida – Dej.

Între anii 1938-1939 au circulat și automotoare tip Malaxa pe două osii.

Pe această linie tracțiunea cu abur a fost folosită din anul 1907 când au fost introduse locomotive DHB 1200 la trenurile de călători și DA 060 la trenurile de marfă.

Pentru remizarea, întoarcerea și alimentarea locomotivelor, în anul 1907 a fost înființată remiza de locomotive Ilva Mică, unitate ce a căpătat importanță sporită începând cu anul 1938, când a fost pusă în circulație calea ferată Ilva Mică – Vatra Dornei.

Prezentăm în tabloul de mai jos seriile de locomotive folosite aici.

Nr. crt.	Seria	Anii de serviciu	Traficul
1.	375	1907-1958	Mixt
2.	324	1956-1965	Mixt
3.	50	1962-1980	Mixt
4.	150	1970-1980	Mixt
5.	DHC 1200	După 1980	Călători
6.	0670 DA	După 1980	Marfă
7.	AM-900	1938-1939	Călători

Instalații de siguranța circulației

La punerea în funcțiune a căii ferate Beclean pe Someș - Ilva Mică – Rodna Veche, stațiile și haltele au fost înzestrate cu clădiri de călători, birouri de mișcare și cabine de acari.

În anii 1906-1907 stațiile și haltele aflate pe linie normală simplă au fost acoperite cu semnale de

Calea ferată Beclean pe Someș - Rodna Veche

intrare tip Banovici, fără alte instalații de siguranța circulației.

La 01.04.1928 în stația Beclean pe Someș au fost introduse instalații de centralizare electro-mecanice (CEM) tip Telefonfabrik, cu semnale mecanice de intrare-ieșire, instalații care au funcționat până în anul 1978, când au fost înlocuite cu instalații CED.

În perioada anilor 1951-1953 au fost înzestrate cu instalații CEM și semnale mecanice de intrare și ieșire stațiile Mogoșeni, Nimigea și Năsăud. În aceeași perioadă stațiile Salva, Rebrîșoara, Feldru și Ilva Mică au fost dotate cu instalații SBV ce au fost completate cu CELS numai în stațiile Salva și Ilva Mică în anii 1980-1981.

În anul 1971 au fost introduse instalații ICB în stația Sângeorz-băi și în anul 1972 ICFB în stația Rodna Veche cu menținerea în această unitate a semnalului tip Banovici.

În vederea pregătirii pentru electrificarea liniei, au fost introduse instalații CED, astfel: în stația Năsăud în anul 1981, în stația Mogoșeni în anul 1989, în stațiile Rebrîșoara și Ilva Mică în anul 1991 și în stațiile Nimigea, Salva și Feldru în anul 1992.

În ani 1989-1992 au fost introduse instalații BLA pe secția de circulație Beclean pe Someș - Ilva Mică.

Începând din anul 1961 pe secția Ilva Mică – Rodna Veche s-a trecut la sistemul de conducere centralizat al circulației, semnalele Banovici fiind înlocuite cu indicatoare fixe de acoperire a punctelor de secționare.

Electrificarea liniei a fost pusă în funcțiune pe tronsoane, la 24 mai 1991 de la Beclean pe Someș la Năsăud, iar la 30 iunie 1991 a fost electrificat tronsonul Năsăud – Ilva Mică.

Linia normală simplă Ilva Mică – Rodna Veche nu este electrificată¹.

¹ Radu Bellu, *Mică monografie a Căilor Ferate române, vol. II- Regionala de căi ferate Cluj*, București, editura Filaret, 1996, p. 245-252.

Căi ferate forestiere grănicerești

RADU BELLU

Valea Mare – Rodna

Lungime = 18,4 km.
Ecartament = 760 mm.

Pe cursul superior al Someșului Mare, la poalele Munților Rodnei, în zona localității Valea Mare, în anii 1898-1899, a fost construită prima cale ferată forestieră din actualul județ Bistrița-Năsăud.

Societatea „Bestericz – Naszad Faipar – Budapesta” a construit în comuna Șanț (satul Valea Mare) o fabrică de cherestea, cu opt gatere, acționate cu abur.

Pentru transportul buștenilor, a mai construit și Calea Ferată Forestieră (CFF) Valea Mare dotată cu 16 vagoane, cu capacitate de 8 tone, care erau trase de cai până la rampele de încărcare.

Coborârea vagoanelor încărcate cu bușteni se făcea cu frână manuală.

CFF Valea mare avea ramurile:

- Fabrica de cherestea (Sawmill) – Gura Văii în lungime de 8,4 km.
- Fabrica de cherestea (Sawmill) – Valea Arinului în lungime de 10 km.

Totalul liniilor era de 18,4 km.

După anul 1920 linia a fost preluată de Regiunea Silvică Bistrița care a introdus locomotive cu abur în locul Tracțiunii cu cai¹.

¹ Radu Bellu, *Istoria ilustrată a căilor ferate forestiere din România*, Brașov, Editura Pro Corona, 2007, p. 13.

Radu BELLU

Valea Mare - Șanț

Lungime = 15,8 km.
Ecartament = 760 mm.

În anii 1898-1899 „Bestercz – Naszad Faipar – Budapesta” a construit la marginea comunei Șanț (azi Valea Mare) o fabrică de cherestea.

Pentru aprovizionarea cu bușteni a fabricii, societatea a construit o cale ferată forestieră cu tracțiune cabalină pe Valea Mare, cu o ramură pe Valea Arinului, unde circulau 16 vagoane, cu capacitate de 8 tone fiecare, care erau tractate de cai până la rampele de încărcare, iar la coborâre erau frânate de personalul liniei.

În anul 1932 liniile au fost desființate¹.

Leșul Ilvei

Lungimea = 28 km.
Ecartament = 760 mm.

În anul 1906 Societatea cu capital austriac „Foresta” a construit în mica așezare Ilva Mică o fabrică de cherestea, cu două gatere, ce urma să prelucra lemnul adus din pădurile aflate pe văile Leșu, Măgura și Iliuța din Munții Bârgăului.

Pentru transportul buștenilor, Regiunea Silvică Bistrița-Năsăud a încredințat firmei „Zenica” construirea căii ferate forestiere Leșul Ilvei.

Calea ferată forestieră Leșul Ilvei s-a racordat de la km. 5 al căii ferate forestiere Ilva Mică – Ilva Mare, în punctul de confluență al râurilor Ilva și Leșu și a fost construit în mai multe etape:

- km. 0 – Valea Leșu – Deviere km. 12 (12 km.) construită în anii 1907-1909.
- km. 12 – Bondaru – Valea Măgurii – Iliuța Bozghii (14 km.) construită în anii 1910-1914.
- Ierboasa (2 km.) construită în 1914.

Toate trei au însumat 28 km.

În anul 1918, fabrica de cherestea și calea ferată forestieră, împreună cu materialul rulant au fost incendiate și distruse de armata austro-ungară în retragere.

În anul 1920, calea ferată forestieră Leșul Ilvei a fost preluată de Societatea „Regna” – Bistrița-Năsăud care a refăcut calea ferată forestieră și fabrica, dar în toamna anului 1944, ar-

¹ Ibidem.

Căi ferate forestiere grănicerești

matele germane și ungare în retragere le-au incendiat și distrus din nou.

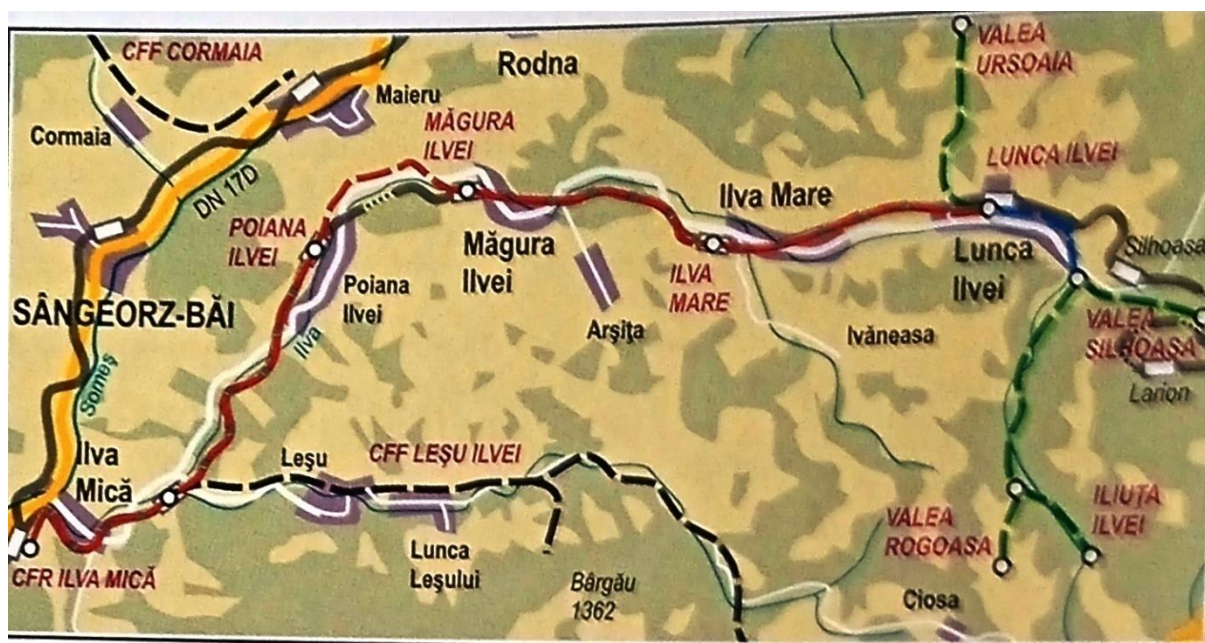
La 14 decembrie 1948, Societatea „Regna” s-a desființat, iar calea ferată forestieră Leșul Ilvei a trecut în administrarea I.P.E.I.L. Bistrița care, între anii 1965-1966, a trecut la desființarea liniei.

Locomotive cu abur utilizate:

Fn	Krauss	/1896
Fn	O&K	/1896
763.146	Bp	2203/1910
763.238	Bp	2209/1918
763.230	Jung	2229/1913 ¹ .

Lunca Ilvei

Lungimea = 51 km.
Ecartament 760 mm.

Regiunea Silvică Bistrița, înființată pe baza Legii nr. XIX/1890 a guvernului din Budapesta, administra o suprafață de 280.198 iugăre cadastrale de pădure, pe raza a 11 ocoale silvice din zona Năsăudului.

Pentru prelucrarea lemnului din aceste păduri, Societatea Forestieră austriacă „Foresta” a construit în anul 1906 Fabrica de Cherestea de la Lunca Ilvei (Ilva Mare) care urma să fie aprovizionată cu bușteni din văile Ilva mare – Lunca și Leșul Ilvei.

Pentru transportul acestora, la 21 mai 1907, Regiunea Silvică Bistrița a organizat o licitație pentru construcția căii ferate forestiere Ilva Mică – Ilva Mare – Lunca.

Linia, în lungime de 36 km., a fost construită între anii 1907-1909 și a costat 1.750.000 coroane.

¹ Ibidem, p. 21.

Radu BELLU

În anul 1918, fabrica și calea ferată forestieră au fost incendiate și devastate de armata austro-ungară în retragere.

Începând din anul 1920 calea ferată forestieră Ilva Mare – Lunca a trecut în administrarea Societății „Regna” Bistrița-Năsăud care a refăcut-o și a pus-o în circulație.

La 10 iulie 1939, Direcția Generală CFR a început lucrările de construcție a căii ferate Ilva Mică – Vatra Dornei, la care a contribuit și Societatea „Regna”, care a închiriat 13 locomotive și 101 vagoane pentru cale ferată îngustă, ce au lucrat zi și noapte pe calea ferată forestieră Ilva Mare – Lunca.

În anul 1948 calea ferată a fost naționalizată (Legea 119 și Decretul 1099, publicate în Monitorul Oficial nr. 133 din 11 iunie 1948).

La 14 decembrie 1948, Societatea „Regna” a fost desființată, iar calea ferată forestieră a trecut în administrarea I.P.E.I.L. Bistrița.

Din cauza calamităților naturale (ploi torențiale) din 20-26 august 1956 o mare parte a liniei a fost afectată.

În anul 1957 I.F.E.T. Bistrița a refăcut linia și a mai construit în plus liniile:

- CFF Silhoasa 3,3 km.
- CFF Iliuța Ilvei 7 km.
- CFF Ursoaia 3, 3 km.
- CFF Rogoasa 1, 8 km.

Total linii construite între anii 1957-1958 = 15,4 km.

Căi ferate construite între anii 1907-1909 = 36 km.

Total general al căii ferate forestiere = 51,4 km.

În anul 1970 liniile au fost închise și desființate.

Locomotive cu abur utilizate:

- Nr. 1 Budapesta 1903
- 763.136 Budapesta 1941/1907
- 763.146 Budapesta 2203/1910
- 764.238 Budapesta 2209/1908
- 763.230 Jung 2229/1913
- 764.385 Reșița 903/1951¹.

¹ Ibidem, p. 30-31.

Căi ferate forestiere grănicerești

Anieș

Lungimea = 16 km.
Ecartament = 760 mm.

Pentru exploatarea pădurilor aflate pe Valea Anieșului, din Munții Rodnei, în anii 1912-1914, Direcția Silvică Bistrița a construit calea ferată forestieră Anieș - Cabana Buf (10,5 km.).

După anul 1918 linia a fost preluată de Regia cooperativă pentru exploatarea pădurilor grănicerești „Regna”, care a prelungit linia cu încă 6 km., de la Cabana Buf la Punctul Rabla.

În anul 1948 calea ferată a fost naționalizată și trecută în administrarea I.F.E.T. Rodna.

În 14-15 iulie 1960 ploile catastrofale au distrus 1 km. de cale ferată, 3 podețe și au acoperit cu viitura 700 metri lungime de linie.

În anii 1967-1968 linia a fost închisă și după doi ani a fost desființată.

Locomotive utilizate:

- 763.113 O&K 1067/1903
- 764.223 O&K 4277/1910¹.

¹ Ibidem, p. 32.

Radu BELLU

Fiad

Lungimea = 7 km.
Ecartament = 760 mm.

La începutul lunii decembrie 1926 Societatea „Regna” a pus în funcțiune la Fiad, o veche așezare pe valea râului Sălăuța, afluent al Someșului Mare, Fabrica de cherestea Fiad, cu 3 gateri și instalații moderne de prelucrare a lemnului.

Pentru aprovizionarea fabricii, societatea a construit și calea ferat forestieră Fiad (4 km.) ce a urcat pe Valea Sălăuței spre Munții Țibleșului.

Între anii 1946-1948 linia a fost continuată pe vale cu încă 3 km.

În anul 1948, după naționalizare, Societatea „Regna” s-a desființat, iar calea ferată forestieră a trecut în administrarea Ocolului Silvic Salva.

Calea ferată forestieră Fiad a funcționat până în anii 1966-1968, după care a fost înlocuită cu transportul auto¹.

Bistrița Bârgăului

Lungimea = 25 km.
Ecartament = 760 mm.

La începutul anului 1928, Societatea „Regna” Năsăud a pus în funcțiune Fabrica de cherestea din Susenii Bârgăului, cu 3 gateri, pentru prelucrarea buștenilor din pădurile Ocolului silvic Bistrița-Bârgăului.

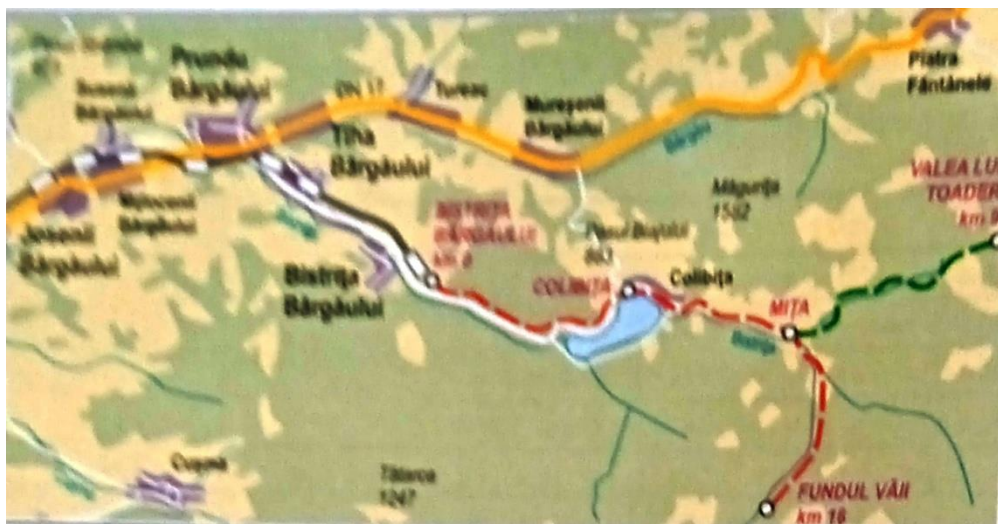
Pentru transportul buștenilor, societatea a construit în anii 1928-1929 calea ferată forestieră Bistrița Bârgăului – Colibița – Mița (16 km.), pe valea râului Bistrița până în apropierea Muntelui Dalbanu (1699 m.).

Linia avea o locomotivă cu abur de 50 CP, 17 trenuri de 8 tone, 1 vagon de marfă și vagon

¹ Ibidem, p. 48.

Căi ferate forestiere grănicerești

de călători cu 26 de locuri.

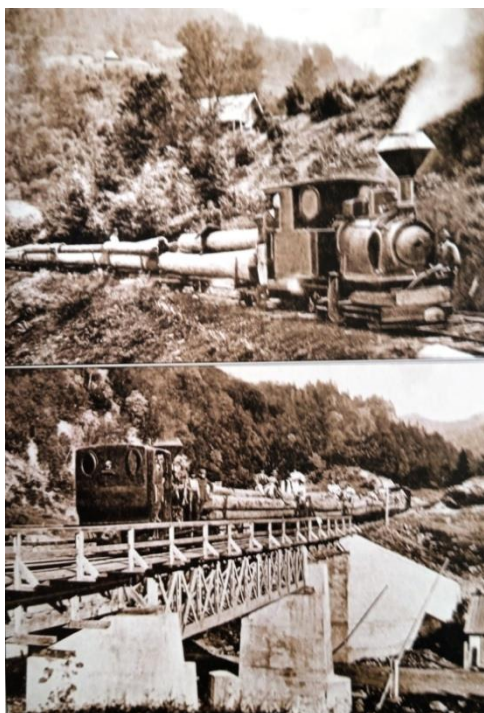

În anii 1950-1951 I.F.E.T. Bistrița a mai construit și o ramificație de 9 km pe Valea lui Toader.

Linia a fost folosită până în anii 1968-1970, când a fost închisă și desființată¹.

¹ Ibidem, p. 50.

Radu BELLU**Telciu**

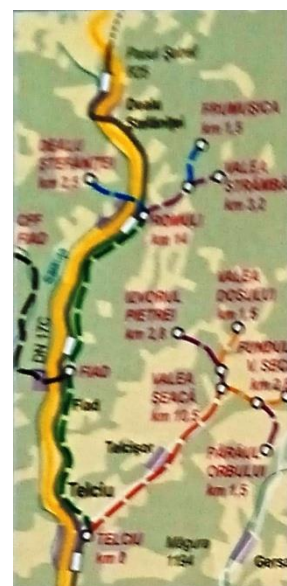
Lungimea = 40 km.
Ecartament = 760 mm.

În timpul ocupației hortiste a Ardealului de Nord, două firme din Budapesta au construit în jurul comunei Telciu o rețea de 40 km. de căi ferate forestiere pentru exploatarea intensivă a pădurilor din văile Telcișorului, Sălăuței și Valea Seacă din Masivul Rodnei. Liniile au fost inaugurate la 1 aprilie 1944 și apoi au fost concesionate, cu suma de 480.000 pengo, de preotul Grigore Pop – președintele societății Forestiere Telciu, care a avut liniile:

- Telciu – Valea Seacă = 10,5 km.
- Fundul Văii Seci = 2,8 km.
- Pârâul Orbului = 1,5 km.
- Izvorul Pietrei = 2,8 km.
- Valea Dosului = 1,5 km.
- Telciu – Romuli = 14 km.
- Romuli – Strâmba = 3,2 km.
- Valea Frumușica = 1,2 km.
- Dealul Ștefăniței = 2,5 km.

Lungimea totală a liniilor = 40 km.

În anul 1948 Societatea Telciu a fost naționalizată prin Legea nr. 119/Decret 1099/11.06.1948, publicat în Monitorul Oficial nr. 133/11.06.1948 și toate căile ferate forestiere au trecut în administrarea I.F.E.T. Năsăud care, în anii 1953-1954, a refăcut cea mai mare parte a liniilor distruse de război sau de inundații

Căi ferate forestiere grănicerești

În anii 1966-1969 liniile au fost închise și demontate, locul lor fiind luat de transportul auto.

Locomotive cu abur folosite:

- 763.155 Jung 2594/1917
- 763.231 Wien N 3437/1890¹.

Izvorul Rebrei

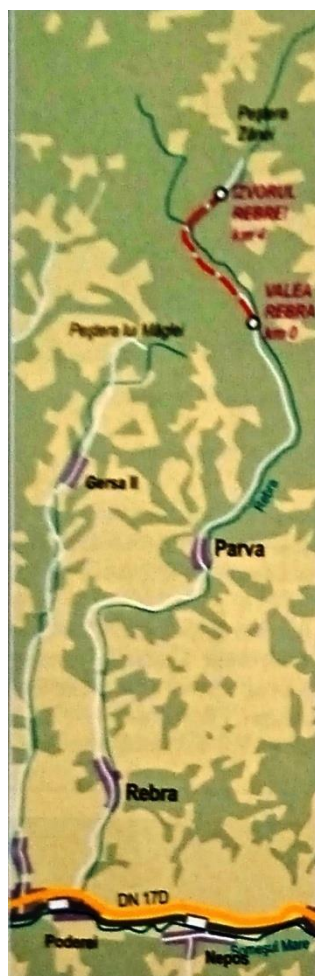
Lungimea = 29 km.

Ecartament = 760 mm.

În anul 1954 IFET Bistrița a construit calea ferată forestieră Izvorul Rebrei – Piciorul Negru, destinată transportului de bușteni de la funicularul Valea Seacă – Izvorul negru – Rampă la sediul Brigăzii silvice.

Linia avea în dotare 6 vagoane și o mică locomotivă condusă de mecanicul Lupu Simion.

În anul 1960 linia a fost desființată².

¹ Ibidem, p. 60.

² Ibidem, p. 70.

OFITERI ȘI PREOȚI MILITARI DE PE VALEA SOMEȘULUI ÎN ARMATA AUSTRIACĂ ȘI ÎN ARMATA ROMÂNĂ

I

DORIN DOLOGA

Multă vreme românii din Transilvania au fost siliți să trăiască fără a avea o pătură suprapusă care să le reprezinte interesele. Această situație vine din trecut. Noi nu am avut acea lume suprapusă, acea societate de tip feudal. Românii din Transilvania li s-a refuzat accesul în clasa dominantă nobiliară și li s-a impus un statut de obediență, de aservire.

Această situație a început să se schimbe la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, când episcopul Atanasie Anghel, împins de disperarea neamului românesc, a hotărât unirea cu Biserica Romei. Unirea a fost condiționată de accesul românilor la școli, funcții în administrație și meserii.

Înființarea școlilor românești a reprezentat un avantaj considerabil. Țăranul român din Transilvania a început să se instruiască, să învețe să scrie și să citească și să socotească.

Pe teritoriul Regimentului II românesc de graniță a apărut în fiecare comună câte o școală. La Năsăud s-a înființat Institutul militar, care pregătea subofițeri și funcționari pentru Regimentul II românesc de graniță. Până în anul 1830 au fost promovați din rândurile elevilor Institutului militar din Năsăud un număr de 46 de ofițeri (dintre care 1 maior, 9 căpitani, 20 de locotenenți și 16 sublocotenenți)¹.

În războaiele purtate de Imperiul Habsburgic grănicerii năsăudeni au luptat cu vitejie, fiind capabili de mari fapte de arme. Acestea au fost înfăptuite cu prețul unor pierderi umane considerabile.

Grănicerii năsăudeni au primit botezul focului în anul 1779, când au luptat împotriva armatei prusace la Troppau, evidențiindu-se prin curajoase fapte de arme².

Pierderile suferite în timpul războaielor cu Prusia nu sunt cunoscute.

În timpul războiului ruso-austro-turc din 1787-1792 grănicerii năsăudeni au luptat în Moldova și în Țara Românească. La 3 iunie 1790, trei regimente ale armatei austriece au fost înconjurate de armata otomană lângă cetatea Giurgiu, fiind salvate de intervenția Regimentului II românesc de graniță de la Năsăud³.

În timpul războiului ruso-austro-turc din 1787-1792 Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud, cu un efectiv de 3.420 de ostași, a pierdut 1.218 ostași⁴.

În timpul războaielor napoleoniene Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud a pornit spre câmpurile de luptă din Occident. Începutul l-a făcut Batalionul 1, care a fost încadrat în armata austriacă de la Rin și a primit botezul focului la 23 august 1793⁵. În timpul

¹ Carol Göllner, *Regimentele grănicerești din Transilvania 1764-1851*, Editura Militară, București, 1973, p. 168.

² Corneliu Albu, „Față în față cu Bonaparte pe puntea de la Arcole”, în Cristian Popișteanu (redactor șef), *Magazin istoric*, anul VII, Nr. 11 (80), Noiembrie 1973, p. 85.

³ Carol Göllner, *op. cit.*, pp. 128, 129.

⁴ *Ibidem*, p. 129.

⁵ Corneliu Albu, *op. cit.*, p. 85.

Dorin DOLOGA

campaniei din 1793-1796 de pe frontul Rinului împotriva armatei franceze, batalionul a pierdut un număr de 977 de ostași (din care 122 morți, 761 răniți și 94 de prizonieri)¹.

Batalionul 2 din Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud, a fost dislocat la 9 septembrie 1796². Prima bătălie a fost cea de pe râul Piave din 30 octombrie 1796, unde Batalionul 2 comandat de căpitanul Petre Meheșiu, a ținut piept de la ora 8 dimineața până la orele 2 după amiaza unui atac dat de 2.000 de francezi³. Una din cele mai grele lupte s-a purtat la podul de la Arcole, la Areda Venetiei. Dacă francezii ar fi ocupat podul armata austriacă ar fi putut fi înconjurată, atacată din spate și nimicită. Apărarea podului a fost încredințată Batalionului 2 din Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. În capul podului stătea căpitanul Rotar, care și-a pierdut viața în timpul luptelor din prima zi. În primele rânduri a luptat de asemenea și căpitanul Herța. Românii au apărat podul timp de trei zile, între 15-17 noiembrie 1796. În timpul acestor trei zile Batalionul II a pierdut 841 de ostași (din care 396 morți, 399 răniți și 46 prizonieri). Dintre ofițeri 1 căpitan și-a pierdut viața, 3 căpitani și 2 locotenenți au fost răniți, iar 1 căpitan a căzut prizonier. Au fost luați prizonieri un număr de 350 de francezi⁴.

Batalionul 3 a plecat din Năsăud tot în anul 1796. Împreună cu Batalionul 2 a participat la lupta de la Rivoli din anul 1797⁵. Tot în războaiele napoleoniene grănicerii năsăudeni au luptat în apropierea Varșoviei în anul 1809, iar în 1812 Batalionul 1 a fost dislocat în Galiția, de unde a revenit în 1813 apoi a plecat în Italia, unde a luptat împotriva lui Murat, viceregele Neapolelui⁶.

În campaniile din perioada 1792-1801 Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud a pierdut 1.534 de ostași⁷. La acestea se adaugă pierderile suferite în perioada 1805-1815.

În timpul Revoluției de la 1848-1849 Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud a luptat de partea Austriei, împotriva armatei maghiare.

În cele aproape nouă decenii de existență a Regimentului II românesc de graniță de la Năsăud, ostașii acestuia au luat parte la 20 de campanii și 133 de bătălii și lupte⁸.

Între 1762-1851, în timpul existenței Regimentului II românesc de graniță de la Năsăud, au căzut în lupte peste 3.000 de oameni⁹.

După desființarea Regimentului II românesc de graniță de la Năsăud, românii năsăudeni au fost încadrați mai ales în Regimentul 63 infanterie austro-ungară de la Bistrița și în alte unități militare austriece. Ei au participat la luptele din anul 1859 împotriva armatei franco-piemonteze și la luptele din anul 1866 împotriva armatei italiene.

În anul 1884 George Barițiu consemna un număr de 174 de români de pe teritoriul Regimentului II românesc de graniță de la Năsăud care au ocupat funcții de ofițeri în armata austriacă (inclusiv în propriul regiment), printre aceștia fiind 8 ofițeri superiori, numiți de împărat¹⁰.

¹ Carol Göllner, *op. cit.*, p. 131.

² Corneliu Albu, *op. cit.*, p. 85.

³ Carol Göllner, *op. cit.*, p. 132.

⁴ *Ibidem*, pp. 134, 135.

⁵ Corneliu Albu, *op. cit.*, p. 86.

⁶ *Ibidem*, p. 86.

⁷ Alexandru Nistor, Ioan Mureșan, Ion Rusu Sărățeanu, Ioan Viraj, *Îndrumător în Arhivele Statului. Județul Bistrița-Năsăud*, București, 1988, p. 149.

⁸ Valeriu Șotropa, *Districtul grăniceresc năsăudean și locul său în lupta pentru progres social și libertate națională a românilor din Transilvania*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975, p. 121.

⁹ Alexandru Nistor, Ioan Mureșan, Ion Rusu Sărățeanu, Ioan Viraj, *op. cit.*, p. 149.

¹⁰ Mihail E. Ionescu, „Regimentele grănicerești române din Transilvania și Banat și rolul lor în lupta socială și națională a românilor”, în Ilie Ceaușescu (coordonator), *File din istoria militară a poporului român*, vol. XI, Editura Militară, București, 1983, p. 216.

Ofițeri și preoți militari de pe Valea Someșului în armata austriacă și în armata română - I

Redăm în continuare numele unor ofițeri români din localitățile de pe Valea Someșului:

Ofițeri din Feldru

George Dochie (Doce) a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud¹.

Vasile Ilieș a fost locotenent superior în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia².

Leontin Luchi, în anul 1842 era locotenent, adjutant al comandantului Regimentului II românesc de graniță de la Năsăud. Este avansat la gradul de căpitan și continuă să-i secondeze pe coloneii Iovich și Urban, comandanții succesivi ai regimentului înainte de anul 1851. După trecerea în rezervă a îndeplinit funcții civile. În anul 1860 a fost pretor (șef al administrației și poliției într-o unitate administrativă intermediară între comună și comitat) la Abrud. Odată cu înființarea în anul 1861 a Districtului Năsăud, a îndeplinit funcția de vicecăpitan al Districtului Năsăud. Întrucât căpitanul Districtului Năsăud, Alexandru Bohățel, călătorea mult, participând la diferite diete ca reprezentant al românilor, Leontin Luchi a fost în fapt conducătorul Districtului. După desființarea Districtului Năsăud Leontin Luchi a fost președintele Tribunalului din Năsăud³.

Iacob Neamțu a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud⁴.

Gavril Pop a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. A fost decorat cu „Medalia de argint”, clasa a II-a, pentru bravură, cu „Medalia pentru război” și cu medalia „Crucea pentru serviciu”. S-a distins în timpul luptelor din timpul Revoluției de la 1848-1849⁵.

Vasile Scridon a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud și în Regimentul 51 infanterie austro-ungară de la Cluj⁶.

Ofițeri din Ilva Mare

Iovu Bota a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud⁷.

Teodor Constantin Pioraș a fost căpitan în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud⁸.

Ofițeri din Leșu

Andrei Baleșianu a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud și în Regimentul 61 infanterie austro-ungară de la Timișoara⁹.

David Borgovan a fost locotenent în Regimentul I românesc de graniță de la Orlat și în

¹ Arhivele Naționale Bistrița (în continuare ANB), *Colecția personală Iuliu Moisil*, dos. 75, f. 259.

² *Ibidem*, f. 289.

³ *Ibidem*, f. 296, Teodor Tanco, *Virtus Romana Rediviva. Însemnări și portrete*, vol. I, Bistrița, 1973, p. 204.

⁴ ANB, *Colecția personală Iuliu Moisil*, dos. 75, f. 337.

⁵ *Ibidem*, f. 349.

⁶ *Ibidem*, f. 383.

⁷ *Ibidem*, f. 244.

⁸ *Ibidem*, f. 345.

⁹ *Ibidem*, f. 226.

Dorin DOLOGA

Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud¹.

George Pop a fost căpitan în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia. A fost decorat cu medalia „Crucea militară pentru merite”. A căzut în timpul luptelor de la Custozza, în anul 1866, împotriva armatei italiene².

Alexandru Savu a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud³.

Dumitru Todică a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. A fost decorat cu medalia „Crucea pentru armată”. S-a distins în lupta de la Arcole, din noiembrie 1796, împotriva armatei franceze conduse de Napoleon Bonaparte⁴.

Ofițeri din Maieru

Teofil Barna a fost căpitan în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud și în Regimentul 62 infanterie austro-ungară de la Târgu Mureș⁵.

Carol Bobu a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. A fost rănit în timpul luptei de la Areda Veneției⁶.

Alecsandru Bob Hangea a fost locotenent în Regimentul 63 infanterie austro-ungară de la Bistrița, iar ulterior căpitan⁷.

Sever Hangea a fost căpitan în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud și în Regimentul 50 infanterie austro-ungară din Alba Iulia. A fost decorat cu „Medalia de război” și cu medalia „Crucea pentru serviciu”⁸.

Dănilă Ilieș a fost locotenent superior în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. A fost decorat cu medalia „Crucea pentru armată”⁹.

George Ilieș a fost căpitan în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. A fost decorat cu „Medalia de aur pentru bravură”. S-a distins în luptele de la Schweigerheim și Frayspach, din anul 1794, împotriva armatei franceze¹⁰.

Ștefan Ilieș a fost locotenent superior în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud¹¹.

Mihail Pop s-a născut în anul 1809. A fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. A fost decorat cu medalia „Crucea pentru armată”¹².

Ofițeri din Năsăud

Gavrilă Andrieș a fost locotenent în Regimentul 63 infanterie austro-ungară de la Bistrița¹³.

Vasile Andron a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. A fost decorat cu medalia „Crucea pentru armată”¹.

¹ *Ibidem*, f. 239.

² *Ibidem*, ff. 351, 352.

³ *Ibidem*, f. 382.

⁴ *Ibidem*, f. 393.

⁵ *Ibidem*, f. 227.

⁶ *Ibidem*, f. 229.

⁷ *Ibidem*, f. 283.

⁸ *Ibidem*, f. 284.

⁹ *Ibidem*, f. 290.

¹⁰ *Ibidem*, f. 292.

¹¹ *Ibidem*, f. 291.

¹² *Ibidem*, f. 362.

¹³ *Ibidem*, f. 214.

Ofițeri și preoți militari de pe Valea Someșului în armata austriacă și în armata română - I

Ioan Anton (junior) a fost locotenent în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia².

Ioan Anton (senior) a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. A fost decorat cu medalia „Crucea pentru armată”³.

Nicolae Anton era fratele căpitanului Teodor Anton. A fost căpitan în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud și în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia. A fost decorat cu „Medalia de război” și cu medalia „Crucea de serviciu”. A luptat în timpul Revoluției de la 1848-1849⁴.

Teodor Anton a încetat din viață la 19 mai 1904, la vârsta de 80 de ani. Era fratele căpitanului Nicolae Anton. A fost căpitan în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud și în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia. A luptat în timpul Revoluției de la 1848-1849 și în luptele din anul 1859 din Italia, împotriva armatei franco-piemonteze, fiind lăudat pentru acțiunile sale⁵.

Niculiță Anton era fiul căpitanului Teodor Anton⁶.

Angel Capcharment era fiul preotului George Capcharment din Năsăud. A fost locotenent-colonel în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud⁷.

Petre Cătiul (Cătul), în anul 1877 s-a înrolat în armata română. În timpul Războiului de Independență s-a remarcat în luptele de la Plevna împotriva armatei otomane. După terminarea războiului a rămas în armata română, fiind înaintat la rangul de căpitan⁸.

Constantin Gabriel a fost locotenent superior în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. A fost decorat cu medalia „Crucea pentru armată”⁹.

Leo Gabriel a fost locotenent superior în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud¹⁰.

Pantilimon Gabriel a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. A fost decorat cu medalia „Crucea pentru armată”. S-a distins în timpul luptelor de la Arad¹¹.

George Găvriluțiu a fost locotenent în Regimentul 63 infanterie austro-ungară de la Bistrița¹².

Ioșif Georgiță a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud și în Regimentul 12 de margine (de graniță)¹³.

Dănilă Gallan a fost locotenent superior în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. S-a distins în timpul luptelor de la Strassbourg, în 16 octombrie 1793, împotriva armatei franceze¹⁴.

Ioan Grigoriță era originar din Năsăud. A fost locotenent în Regimentul II românesc de

¹ *Ibidem*, f. 215.

² *Ibidem*, f. 216.

³ *Ibidem*, f. 217.

⁴ *Ibidem*, f. 218.

⁵ *Ibidem*, f. 220.

⁶ *Ibidem*, f. 221.

⁷ *Ibidem*, f. 248.

⁸ *Ibidem*, f. 253.

⁹ *Ibidem*, f. 273.

¹⁰ *Ibidem*, f. 274.

¹¹ *Ibidem*, f. 275.

¹² *Ibidem*, f. 276.

¹³ *Ibidem*, f. 278.

¹⁴ *Ibidem*, f. 279.

Dorin DOLOGA

graniță de la Năsăud¹.

Iosif Luchi era probabil originar din Năsăud. A activat în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia, într-un regiment de ulani (cavalerie ușoară) și a fost căpitan într-un regiment de honvezi (unitate din cadrul armatei teritoriale maghiare)².

Longin Maxim a fost locotenent în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia³.

Albert Nășcuțiu a fost locotenent în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia⁴.

Vasile Nășcuțiu a fost consilier de manipulație (specialitatea manevre militare) în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud⁵.

George Nășcuț a fost căpitan în Regimentul 6 infanterie austro-ungară de la Ujvidék și în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia⁶.

Petre Nășcuț a fost locotenent în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia și comandant la montură (secția care se ocupa de uniforme și încălțăminte)⁷.

Pavel Pop a fost căpitan într-un regiment de honvezi⁸.

Vilibald Putileanu a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud și în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia. A luptat în timpul Revoluției din 1848-1849⁹.

Teodor Sandul a fost căpitan în Regimentul 41 infanterie austro-ungară de la Cernăuți, în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia și în Regimentul 63 infanterie austro-ungară de la Bistrița. A fost decorat cu „Medalia de război” și cu medalia „Crucea de serviciu”. El a donat în anul școlar 1882/1883 un număr de 76 cărți și reviste bibliotecii Gimnaziului din Năsăud¹⁰.

Vasile Ștefani a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. A fost decorat cu medalia „Crucea pentru armată”¹¹.

Ioan Tomuța a activat în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud, în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia, în Regimentul 46 infanterie austro-ungară de la Seghedin și în Regimentul 63 infanterie austro-ungară de la Bistrița. A ajuns la gradul de maior. A fost adjutant de divizie. S-a distins în timpul luptelor din timpul Revoluției de la 1848-1849¹².

Ioan Vasilichi a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud¹³.

Ofițeri din Nepos (Vărarea)

Vasile Popițan (Popițianu)¹⁴

¹ *Ibidem*, f. 281.

² *Ibidem*, f. 298.

³ *Ibidem*, f. 306.

⁴ *Ibidem*, f. 323.

⁵ *Ibidem*, f. 324.

⁶ *Ibidem*, f. 335.

⁷ *Ibidem*, f. 336.

⁸ *Ibidem*, f. 364.

⁹ *Ibidem*, f. 368.

¹⁰ *Ibidem*, f. 380.

¹¹ *Ibidem*, f. 386.

¹² *Ibidem*, f. 395.

¹³ *Ibidem*, f. 403.

¹⁴ *Ibidem*, f. 196.

Ofițeri și preoți militari de pe Valea Someșului în armata austriacă și în armata română - I

Ofițeri din Parva

Nicolae Ordace a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud¹.

Vasile Sângeorzan a fost locotenent în Regimentul 43 infanterie austro-ungară de la Caransebeș. Ulterior a fost dragoman (translator oficial) în serviciul Austriei la Iași, capitala Principatului Moldovei².

Ofițeri din Poiana Ilvei (Sâniosif)

Alecsandru Pop a fost locotenent în Regimentul 63 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia³.

Carol Sucea s-a născut în anul 1829. A fost locotenent în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia. El a urmat cursurile Institutului Militar din Năsăud, pe care l-a absolvit în anul 1847. A fost încadrat în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. În anul 1851, la desființarea regimentului, avea gradul de sergent. A fost transferat în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia. În anul 1855 a fost ridicat la gradul de locotenent. La 24.06.1866 a căzut în timpul luptelor de la Custoza, împotriva armatei italiene. A fost decorat post mortem cu medalia „Crucea militară pentru merite”. În anul 1861 Carol Sucea a fost unul dintre ofițerii care i-au dat lui Moise Panga, fost director al Institutului Militar din Năsăud, care era pensionar și locuia în Oarda de Jos, Comitatul Alba, un „pahar de aur” ca mulțumire de la „discipolii săi recunoscători”⁴.

Ioan Ureche a fost căpitan de artilerie în armata română⁵.

Ofițeri din Rebra (Rebra Mare)

Dumitru Rusu a fost maior în jandarmerie. A activat în Regimentul 13 grăniceri, în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud și în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia. A fost decorat cu medalia „Crucea militară pentru merite” și cu „Medalia de argint cls. I pentru bravură”. S-a distins în timpul luptelor din timpul Revoluției de la 1848-1849⁶.

I. Slobodă a fost locotenent în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia⁷.

George Svoboda a fost locotenent manipul (specialitatea manevre militare)⁸.

Ofițeri din Rebrîșoara

Artemiu Cârcul (Kirkku) a fost căpitan în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. A fost decorat cu „Medalia pentru război” și cu medalia „Crucea pentru serviciu”⁹.

Emil Cârcul (Kirkku) era originar din Rebrîșoara. A fost căpitan în Regimentul 7 grăni-

¹ *Ibidem*, f. 338.

² *Ibidem*, f. 381.

³ *Ibidem*, f. 346.

⁴ *Ibidem*, f. 389.

⁵ *Ibidem*, f. 408.

⁶ *Ibidem*, f. 377.

⁷ *Ibidem*, f. 385.

⁸ *Ibidem*, f. 390.

⁹ *Ibidem*, f. 249.

Dorin DOLOGA

ceri. (transformat în Regiment de pionieri)¹.

Macedon Cârcul (Kirkul) a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. A fost decorat cu medalia „Crucea pentru armată”².

Nicefor Jarda a fost căpitan în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. A fost decorat cu medalia „Crucea pentru armată”. S-a distins în luptele de la Schweigerheim, Frayspach, Wormshroth, Bingenwald, Strenburg, Sonnenwald, Arcole, Areda Veneției, împotriva armatei franceze³.

Nicolae Lăzăric a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud⁴.

Ioan Mureșianu a fost locotenent în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia⁵.

Iuliu Mureșianu a obținut titlul de doctor în medicină la Universitatea de la Viena. A fost medic militar în Regimentul 2 infanterie austro-ungară de la Brașov⁶.

Vartolomeu Roșu s-a născut în anul 1793. A fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud⁷.

Ofițeri și preoți militari din Rodna

Onisim Cardan a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud⁸.

David Domide a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud și în Regimentul 14 grăniceri. A fost decorat cu medalia „Crucea pentru armată”⁹.

Florian Domide a fost căpitan în Regimentul 62 infanterie austro-ungară de la Târgu Mureș. A fost decorat cu „Medalia pentru război” și cu medalia „Crucea pentru serviciu”¹⁰.

Gherasim Domide s-a născut la 18 ianuarie 1856. Fiind foarte bine pregătit intelectual a fost înscris din oficiu pentru examenul de ofițer¹¹. A fost sublocotenent în Regimentul 63 infanterie austro-ungară de la Bistrița și în Regimentul 82 infanterie austro-ungară de la Odorheiu Secuiesc. Ulterior a devenit capelan castrens (preot militar)¹².

Leon Domide a fost căpitan în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia și în Regimentul 51 infanterie austro-ungară de la Cluj. A fost decorat cu „Medalia pentru război” și cu medalia „Crucea pentru serviciu”. S-a distins în luptele de la Malieva Radan în timpul războiului din 1882 din Bosnia Herțegovina, fiind laudat în mod deosebit pentru bravura sa¹³.

Macarie Pop, în anul 1848 era sergent major¹⁴.

Iacob Pop a fost căpitan în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud și în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia. A fost decorat cu „Medalia de război” și cu medalia „Crucea pentru serviciu”¹⁵.

¹ *Ibidem*, f. 250.

² *Ibidem*, f. 251.

³ *Ibidem*, f. 293.

⁴ *Ibidem*, f. 294.

⁵ *Ibidem*, f. 318.

⁶ *Ibidem*, f. 319.

⁷ *Ibidem*, f. 371.

⁸ *Ibidem*, f. 254.

⁹ *Ibidem*, f. 261.

¹⁰ *Ibidem*, f. 262.

¹¹ Teodor Tanco, *Virtus Romana Rediviva*, vol. V, *Memoria prezentului*, Bistrița, 1984, p. 300.

¹² ANB, *Colecția personală Iuliu Moisil*, dos. 75, f. 263.

¹³ *Ibidem*, f. 264.

¹⁴ *Ibidem*, p. 359.

¹⁵ *Ibidem*, p. 353.

Ofițeri și preoți militari de pe Valea Someșului în armata austriacă și în armata română - I

Ioachim Mureșianu a fost locotenent în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia¹.

Ofițeri și preoți militari din Sângeorz-Băi

Artemiu Publiu Alexi a fost locotenent în Regimentul 63 infanterie austro-ungară de la Bistrița. El a fost decorat cu medalia de aur „Bene Merenti”, clasa I, de către regele Carol I al României pentru cartea sa, *Resbelul oriental* ilustrat².

Ștefan Borgovan a fost căpitan în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud și în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia. A fost decorat cu medalia „Crucea pentru merite militare”, cu „Medalia de argint pentru bravură” clasa I, cu „Medalia pentru război” și cu medalia „Crucea pentru serviciu”. S-a distins în lupta de la podul de la Piski (Simeria), de la 7 februarie 1849³.

Alexandru Buia a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud și comandant al Institutului militar din Năsăud⁴.

Ioan Flore a fost locotenent în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud. A fost decorat cu medalia „Crucea pentru armată”⁵.

George Lica a fost căpitan în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud și în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia. A fost decorat cu „Medalia de război” și cu medalia „Crucea pentru serviciu”. A luptat în timpul Revoluției de la 1848-1849 în cadrul Batalionului I din Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud⁶.

Ioan Lupoaie a fost locotenent în Regimentul 63 infanterie austro-ungară de la Bistrița⁷.

Anchidim Pop era frate cu Macedon Pop. A fost capelan castrens (preot militar), apoi vicar greco-catolic al Năsăudului⁸.

Macedon Pop era frate cu Anchidim Pop. A fost capelan castrens (preot militar) în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud, apoi vicar greco-catolic al Năsăudului, iar ulterior canonic și prepozit al Episcopiei greco-catolice de Gherla⁹.

Dionisie Ștepoaie a fost locotenent în Regimentul 63 infanterie austro-ungară de la Bistrița. Ulterior a fost inginer la C.F.R. București¹⁰.

Ofițeri și preoți militari din Șanț (Rodna Nouă)

Pantilimon Domide era originar din Șanț (Rodna Nouă). Era tatăl lui Leon Domide. A fost căpitan în Regimentul II românesc de graniță de la Năsăud, în Regimentul 13 grăniceri și în Regimentul 50 infanterie austro-ungară de la Alba Iulia. A fost decorat cu „Crucea militară pentru merit”, cu ordinul rusesc „Sfânta Ana”, clasa a III-a, în grad de cavaler, cu „Medalia pentru război” și cu medalia „Crucea pentru serviciu”. S-a distins în timpul Revoluției de 1848-

¹ *Ibidem*, f. 316.

² *Ibidem*, p. 213.

³ *Ibidem*, f. 240.

⁴ *Ibidem*, f. 246.

⁵ *Ibidem*, f. 268.

⁶ *Ibidem*, f. 295.

⁷ *Ibidem*, f. 300.

⁸ *Ibidem*, f. 347.

⁹ *Ibidem*, f. 356.

¹⁰ *Ibidem*, f. 388.

Dorin DOLOGA

1849, când a participat la 17 lupte¹.

Pamfil Grăpini s-a născut la 5 iunie 1855. Fiind foarte bine pregătit intelectual a fost înscris din oficiu pentru examenul de ofițer². A fost locotenent, apoi capelan militar (ajutor al preotului militar) în Regimentul 63 infanterie austro-ungară de la Bistrița³.

Deși românii au susținut de-a lungul timpului cauza Austriei, pentru care au luptat cu abnegație, aceasta manifestă azi o atitudine ostilă României. Faptele grănicerilor nășăudeni, acești eroi ai neamului românesc, nu beneficiază astăzi de aprecierea pe care o merită din partea societății românești. Nu există nici un film care să aibă ca subiect faptele de arme ale grănicerilor nășăudeni și nici un cântec nu elogiază acțiunile lor. Ca o recunoaștere a eroismului acestora, ar fi binevenit ca primăriile să denumească străzile cu numele unor ofițeri originari din acestea.

Ofițer grănicer
nășăudean

Bătălia de la Arcole

Bătălia de la Piski (podul Simeriei)

¹ *Ibidem*, f. 265.

² Teodor Tanco, *Virtus Romana Rediviva*, vol. V, *Memoria prezentului*, Bistrița, 1984, p. 300.

³ ANB, *Colecția personală Iuliu Moisil*, dos. 75, f. 280.

Rolul Școlii de Arte și Meserii în comunitatea năsăudeană la sfârșitul secolului al XIX-lea - începutul secolului XX

ANA-MARIA DEAK

În fiecare societate, meseriile își au propriul ciclu de viață, o perioadă de glorie, în care se dezvoltă, înfloresc, perioada de stagnare, cea de decădere și, de cele mai multe ori, de dispariție. Meseria reprezintă un aspect esențial al vieții umane, având un impact profund asupra modului în care o societate se dezvoltă și funcționează

Societatea românească, preponderent agrară n-a făcut excepție de la această situație. Odată cu dezvoltarea târgurilor, o bună parte a oamenilor au plecat din satele în care își lucrau pământul, pentru a deveni negustori și, pe măsură ce dezvoltarea urbană a secolului XX a continuat, aceștia au ajuns să aibă meserii din ce în ce mai interesante și mai inedite.

Cele mai căutate ocupații în secolele XIX- XX. Alături de cea fundamentală – agricultor – au apărut altele noi: preot, militar, doctor, învățător. Invențiile și inovațiile din secolul al XIX-lea au dus la apariția specializărilor și la diversificarea statutelor profesionale, încât acestea să răspundă cerințelor tot mai complexe ale vieții materiale și spirituale.

Secolul XX a reprezentat o perioadă importantă în ceea ce privește statutele și ocupațiile profesionale. În această perioadă a avut loc migrația ocupațiilor tradiționale din spațiul privat în spațiul public. Numărul preocupărilor tradiționale a scăzut considerabil în această perioadă, fiind înlocuite cu noi meserii care presupuneau migrarea de la sat la oraș.

Primul Război Mondial a avut și el un impact puternic asupra ocupațiilor. Câteva motive de schimbare a statutelor sociale datorită războiului au fost industrializarea, mecanizarea, producția în masă, emanciparea femeii care au obținut dreptul de a practica meserii pe care înainte nu aveau voie să le practice. Acestea au determinat apariția unor noi specializări, s-a simțit nevoia unor noi meserii.

Acestea au fost premisele înființării învățământului profesional în Regatul României care, potrivit Legii din 27 martie 1899¹ avea ca obiect studiul teoretic și practic al agriculturii și silviculturii cu industrii anexe și derivate, precum și al meseriilor și comerțului. Legea stabilea că școlile profesionale puteau fi înființate de către stat, județe și comune, fie în mod separat, fie în asocieri unele cu altele. Școlile profesionale se împărțeau în școli profesionale de băieți și școli profesionale de fete. Legea stabilea și o serie de prevederi referitoare la înființarea, organizarea, activitatea didactică și practică, personalul, elevii și problemele financiare ale școlii. Conținutul esențial al acestei legi a fost baza creării și în Transilvania, după anul 1918 a învățământului profesional.

În acest context a fost înființată la Năsăud în anul 1923 o școală de arte și meserii pe lângă școala primară din localitate, sub conducerea directorului Ioan Cosmuța. Aceasta a funcționat cu o clasă de 35 de elevi organizați pe 3 secții, de tâmplărie, lăcătușerie, și construcții; cursurile teoretice se desfășurau într-o sală din clădirea din vestul „Normelor” preluată de Școala secundară de fete. Instruirea practică s-a efectuat în atelierele din clădirile adiacente din curte (construite de Fondurile grănicerești), în timp ce cursurile teoretice s-au ținut în două săli de clasă². Elevii proveneau de la școlile primare din proximitatea localității fiind înscriși cei cu rezultate bune obținute în cursul primar (Clasele I-IV) precum și prin transferul celor mai buni elevi de la Școala de arte și Meserii din Sângeorz Băi. Numărul elevilor a scăzut; dacă în anul 1924 erau înscriși 47, numărul acestora a scăzut la 32, doi ani mai târziu. În anul școlar 1939-1940 Școala de arte și Meserii din Năsăud și-a încetat activitatea³.

Presa vremii consemna începutul dificil al noii școli, care cu trecerea timpului și implicarea comu-

¹ „Monitorul Oficial”, nr. 283 din 24 martie 1898, Imprimeria Statului, București, p. 9986-9991.

² Alexandru Ciplea, Virgil Șotropa, *Năsăudul*, Biblioteca „Orașele noastre”, 1924, Editată și tipărită de „Cultura Națională”, p.39.

³ Alexandru Nistor, Ioan Mureșean, Ion Rusu Sărățeanu, Ioan Viraj, *Îndrumător în Arhivele Statului județului Bistrița-Năsăud*, București 1988, pp. 327-328.

Ana-Maria DEAK

nității a reușit să-și mărească, an de an structura, ajungând în anul 1928 la 5 secții. „Cu mijloace puține la început, îngrădită în activitate - citim în presă - astăzi are 5 ateliere de mecanică, fierărie, rotărie, tâmplărie și croitorie, și e în plină dezvoltare, așteptând un sprijin mai larg, din partea susținătorilor”¹.

Programa școlară cuprindea pe lângă activitățile didactice și activități practice, la care se adăugau și numeroase activități culturale. „Elevii bine pregătiți ai acestei școli au menirea să înlocuiască elementele străine – relata presa vremii - care au acaparat în meserii satele de pe Vale Someșului. Acești elevi pe lângă munca fizică, primesc și cultură intelectuală, ale cărei rezultate nu se restrâng între zidurile școlii, ci se manifestă și în afară”.

În seara zile de 24 martie 1923 elevii școlii împreună cu profesorii lor au organizat un amplu program artistic în cadrul unei șezătorii. Consemnarea evenimentului sublinia că: „programul variat în cântări, declamări, exerciții fizice și o comedie, a reușit foarte bine. Cântările au fost conduse de maestru I Butaș, iar exercițiile fizice combinate cu piramide de prof. de gimnastică O. Salvan. Eforturile acestor profesori merită toată atenția. Venitul șezătorii e destinat pentru augmentarea fondului de excursii. E de dorit ca astfel de șezători să fie căutate de cât mai mulți”².

Eforturile comunități nășăudene în promovarea noii școli au fost constante, an de an făcându-se apel la necesitatea înscrierii la școala de meserii a unui număr cât mai mare de elevi. Articole din presă intitulate sugestiv „Tineretul român la cariera de industrie și comerț”³ surprinzând esența acestor mesaje: În satele noastre sunt mulți copii, care după ce absolvă clasele obligatorii ale școlii primare, în urma sărăciei părinților, se angajează ca lucrători sau servitori. Acești băieți nicicând nu-și pot întemeia o existență care să le asigure viitorul, ci o viață întreagă rămân în sărăcie și mizerie (...) Știm că după război tineretul nostru s-a îndreptat spre școli și bine au fost așa, dar acum am început să avem oameni cu carte destui și ne lipsesc industriașii, comercianții, meseriașii români, deci tineretul nostru trebuie să-și îndrepte privirile spre cariere, fiindcă se știe că meseria e plug de aur la casa omului. Părinți da-ți-vă copii la cariere practice!”⁴.

Omul care nu are profesie nu poate să-și câștige întreținerea necesară pentru el și cu atât mai mult ca să-și întrețină familia. Dimpotrivă, cel care are o profesie și este bun în meseria lui, totdeauna le va sluji oamenilor prin ceea ce poate face bine și acesta îi va asigura și un câștig material stabil. Cel mai important este că va avea respectul oamenilor și recunoștința pentru felul cum îi slujește prin profesia sa și cum se implică în viețile altor oameni ca să ajute când este nevoie.

Sfera ocupațională promovată de Școala de arte și meserii din Năsăud era foarte căutată în aceea perioada, din păcate condițiile de acces nu erau pentru cei cărora li se adresa deoarece costurile cu școlarizarea unui elev au fost mari. De exemplu în anul 1926 erau vacante următoarele locuri pentru: atelierul de lăcătuș-mecanic - fierar, 10 locuri, atelierul de tâmplărie-sculptură, 10 locuri, atelierul de rotărie, 8 locuri, atelierul de croitorie, 5 locuri. Doritorii trebuiau să depună la direcțiunea școli un dosar care să conțină copii după actele de stare civilă, cererea de înscriere, certificatul de naționalitate și de vaccin și certificatul de absolvire a cel puțin 4 clase primare. O condiție obligatorie era aceea ca elevul să aibă vârsta cuprinsă între 13-16 ani și să fie de naționalitate română. Candidații declarați admiși trebuiau să-și aducă îmbrăcăminte și cele necesare pentru pat⁵, precum și alimente, toate, prevăzute în condițiunile de admitere, sau să plătească contravaloarea hranei, respectiv suma de 1900 lei și taxa de 500 lei pentru îmbunătățirea internatului. Înscrierile aveau loc în perioada 15 august - 1 septembrie. Examenul din anul școlar 1926-1927 s-a ținut în data de 1 octombrie, candidații au fost examinați după programa primelor patru clase primare din materiile: limba română, matematică, istorie și geografie⁶.

Redăm în continuare condițiile de admitere la Școala de Arte și meserii din Năsăud publicate în presă⁷ din anul 1926:

„Candidații vor trebui să prezinte o cerere cu timbru de 8 lei¹ adresată Direcțiunii școlii, însoțită

¹ „Săptămâna”, Bistrița, nr. 2, sâmbătă, 7 aprilie 1928, p.8

² *Ibidem*.

³ *Idem*, anul VIII, nr 16, 15 august 1928, p.3.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Cazare.

⁶ *Idem*, anul VI, Bistrița, 15 august 1926, nr. 16, p.3.

⁷ *Idem*, anul VII, Bistrița, 9 august 1927, nr.18, p.3.

Rolul Școlii de Arte și Meserii în comunitatea năsăudeană la sfârșitul secolului al XIX-lea - începutul secolului XX

de următoarele acte:

- actul de naștere de la ofițerul stării civile,
- actul de botez de la parohul comunei,
- actul de naționalitate (să fie român),
- actul de vaccină,
- certificatul a cel puțin 4 clase primare,
- etatea de 13-16 ani,
- actul de paupertate² eliberat de către percepțiile comunale³.

Candidații reușiți vor trebui să prezinte la intrarea în școală îmbrăcăminte în bună stare, așternuturile de pat compuse din:

- saltea cu paie lungă de 1,80 cm, lată de 0,80 cm cu 2 vernice⁴,
- 1 învelitoare groasă de lână,
- 1 pernă cu 2 fețe,
- 4 cămeși,
- 4 perechi de ismene⁵,
- 1 pereche de ghete,
- 2 perechi de ciorapi,
- 2 șervete de șters fața,
- 2 batiste,
- 1 lădiță pentru păstrarea acestor obiecte.

Reușiții la examen sunt obligați la intrarea lor în școală să aducă următoarele alimente:

- 100 kg grâu,
- 50 kg porumb,
- 100 kg cartofi,
- 50 kg fasole,
- 25 kg ceapă,
- 8 kg unsoare

Sau vor depune la Direcțiunea școlii suma de 2500 lei plătită în două rate, 25 septembrie ½ și 8 ianuarie restul”.

Se percepeau mai multe taxe precum: taxa de înscriere de 100 lei, care se depunea odată cu înscrierea candidatului, această sumă nu era restituită în cazul în care elevul nu reușea examenul. Elevii admiși mai achitau o taxă pentru comitetul școlar în valoare de 500 lei și o taxă de stricăciuni 100 lei (aceasta trebuia achitată o dată cu declararea elevului admis la cursurile școlii).

Taxele difereau în funcție de specializarea aleasă. Persoanele care se înscriau la atelierele de mecanică, fără repartizarea Direcțiunii erau nevoite să achite o taxă de 1500 lei. Cei optau pentru atelierul de tâmplărie fără repartizarea Direcțiunii achitau o taxă de 500 lei. Pentru atelierele de rotărie și croitorie nu se percepea nici o taxă. În decursul anului, elevii declarați admiși erau obligați să poarte uniformă decisă de școală.

Începutul fiecărui an școlar urma o tradiție bine stabilită, ceremonia de deschidere începea cu slujba de pomenire, după care lua cuvântul membrii corpului profesoral pentru a le ura bun venit noilor elevi și a sublinia importanța școlilor de meserii. Festivitățile se terminau totdeauna cu o masă la care erau invitată întreaga comunitate. „La Școala de arte și meserii din Năsăud, cu ocazia începerii cursurilor teoretice – relata presa – s-a făcut obișnuita sfințire a apei, în ziua de 1 oct. a.c. (1929) la ora 9 dimineața de către Rev⁶. Domn dr. Titu Mălai vicar, în prezența domnului director V. Mihăilescu și a membrilor corpului didactic. După terminarea sfinte slujbe, dl dr. Titu Mălai prin o cuvântare însuflețit-

¹ Timbru fiscal.

² Sărăcie.

³ Taxe și impozite locale.

⁴ Pături.

⁵ Indispensabil.

⁶ Reverendisimul=formulă de adresare în biserica greco-catolică.

Ana-Maria DEAK

tă a explicat elevilor care sunt îndatoririle, încurajându-i în munca lor. Apoi dl director V Mihăilescu, face pe scurt istoricul școlilor de meserii, arată importanța acestor școli, îndrumând prin exemple și citate de o splendoare desăvârșită pe elevi la o muncă rodnică pentru noul an. S-a servit apoi o mică gustare¹.

Profesorii școlii de Arte și Meserii din Năsăud s-au implicat în a atrage elevii în diferite activități culturale, organizând numeroase spectacole, piese de teatru, precum și expoziții în care aceștia își putea prezenta propriile creații efectuate de-a lungul anilor de școală. La aceste evenimente era chemată întreaga comunitate năsăudeană și nu numai, pentru a vedea exponatele elevilor.

Un rol esențial în promovare Școlii de Arte și Meserii din Năsăud l-a avut presa vremii care a publicat constant știrile și evenimentele organizate de conducerea acestei școli. Un bun exemplu este articolul „Din Năsăud – Serbarea de fine de an a Școlii de Arte și meserii din Năsăud” apărut în anul 1931 în care a fost descrisă în detaliu festivitatea de închidere a anului școlar 1930-1931 și activitățile organizate cu această ocazie, precum și impresiile publicului.

Redăm în detaliu conținutul articolului în continuare²: Urmând încheierea anului școlar la Școala de arte și Meserii din Năsăud, a avut loc o frumoasă producție școlară, la care a vorbit directorul școlii, dl Gr. Onofreiciuc, arătând importanța meseriilor. S-a făcut clasificarea elevilor și s-au împărțit premii elevilor meritoși. Ca puncte din program s-au jucat de către elevii școlii două piese de teatru, tragedia „Ultimul vlăstar”, de N. Pandelea și comedia „Două bilete de loterie ” de I. Mironescu.

După serbare publicul a fost condus în atelierele școlii pentru a vizita expoziția compusă din diferite obiecte confecționate de elevi. Am căutat cu această ocazie să vizitez mai amănunțit lucruri de la fiecare specialitate și mi-am dat seama despre execuția desăvârșită din punct de vedere artistic și a solidității al tuturor obiectelor expuse.

La secția tâmplăriei și sculpturii a fost expus un frumos dormitor de lemn de paltin, cu motive românești, frumos colorat. Artă națională dezvoltată cu forme clasice și ornamentație splendidă, ba chiar unică, cu motive original colorate, amintindu-ne de străvechea mobilă românească. O frumoasă sufragerie în stil modern, din lemn de nuc, lustruită, executată cu mult gust. Mai multe birouri și scaune executate în stil românesc, un salonaș și multe alte obiecte ce au stârnit admirația vizitatorilor.

La secția lăcătușeriei s-a executat un grilaj pentru morminte, în stil românesc, bine reușit, o mașină de gătit și alte obiecte foarte frumos executate.

Secția rotăriei și fierăriei a expus o sanie artistic executată.

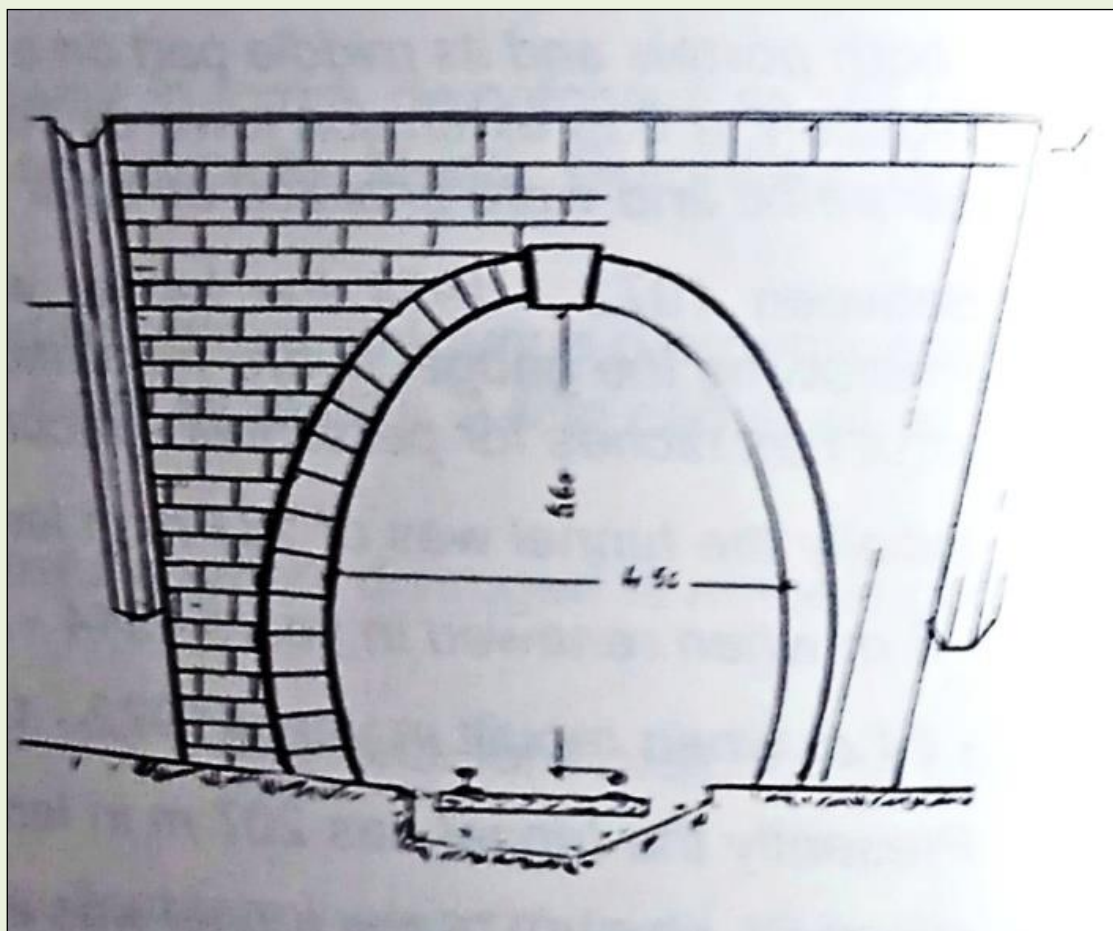
Secția croitoriei a expus fracuri, smochinguri și jachete toate executate după ultimul jurnal de modă, în desen.

Toate cele ce am văzut sunt adevărate tezaururi naționale, menite și pentru dezvoltarea și înviorarea unei industrii generale. Laudă conducătorii școlii, care pe lângă criza mare financiară țin școala la înălțimea chemării sale.

În concluzie, meseria este mai mult decât o simplă sursă de venit. Ea reprezintă o parte integrantă a identității individuale și contribuie la modelarea societății în ansamblu. Fiecare meserie aduce cu sine propriile provocări și satisfacții, contribuind la diversitatea și prosperitatea comunității. Într-o lume în continuă schimbare, înțelegerea și aprecierea diversității meseriilor devin cheia unui societăți echilibrate și în dezvoltare.

¹ *Săptămâna*, an II, Sâmbătă, 12 octombrie 1929, pag.4.

² Idem, anul IV, nr. 169, Sâmbătă, 25 iulie 1931, p. 2.

Schiță cu tunelul din Sângeorz-Băi

**Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CENTRUL CULTURAL „JUSTIN SOHORCA” SÂNGEORZ-BĂI**

**ISSN 2285-8229
ISSN-L 2285-8229**